

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Obecné školství v Ďáblicích v 18. a 19. století

General school Ďáblice

Martin Mošnička

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Mikeska
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Německý jazyk se
zaměřením na vzdělávání

2018

Prohlašuji, že bakalářskou práci Obecné školství v Ďáblicích v 18. a 19. století jsem vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 13. července 2018

.....

podpis

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem, kteří mi pomáhali při tvorbě této bakalářské práce. Děkuji vedoucímu mé práce Mgr. Tomášovi Mikeskovi za trpělivost a vedení při tvorbě mé práce a také současnému řediteli Základní školy Ďáblice Mgr. Josefu Buchalovi za poskytnuté informace a obrazové materiály.

ANOTACE

Cílem této práce je dokumentace obecného školství v Ďáblicích v 19. století a první polovině 20. století. Práce se zabývá zákonnými úpravami ve školství během vlády habsburské monarchie i v období Československé republiky. V práci jsou také popisovány školní budovy a učitelský sbor. Velká část práce se zabývá vlivem světových válek na školství a na chod Ďáblické školy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Obecné školství, Ďáblice, Rakousko – Uhersko, první československá republika, první světová válka, druhá světová válka

ANOTATION

The aim of this thesis is documentation of general education in Ďáblice in 19th century and the first half of the 20th century. The thesis deals with legal adjustments in education during the governance of Habsburg monarchy and during the Period of Czechoslovak republic. The thesis also describes school buildings and the teaching staff. Big part of the thesis focuses on the impacts of the world wars on education and the running of School in Ďáblice.

KEY WORDS

General education system, Ďáblice, Rakousko-Uhersko, The first Czechoslovak republic, The first world war, The second world war

Obsah

1. Úvod	6
3. Ďáblická škola	11
3.1 Počátky	11
3.2 Školní budovy	12
3.3 Učitelství sbor	16
3.4 Vývoj počtu žáků v ďáblické škole	27
3.5 Průběh školního roku	28
3.6 Škola během slavnostních a významných dnů	28
3.7 Škola během smutečních dnů	35
3.8 Škola v období první světové války 1914-1918.....	37
3.9 Škola v období před a během druhé světové války.....	42
4. Závěr.....	47
5. Seznam použitých informačních zdrojů	49
Seznam použité literatury	49
Seznam použitých pramenů	49
Seznam elektronických zdrojů.....	50
6. Seznam příloh	50

1. Úvod

Ďáblická škola se v průběhu let výrazně proměnila, ale současná budova školy zde stojí již 117 let. Během jejího provozu se v ní vystřídalo mnoho učitelů, kteří se výrazně podíleli na chodu školy, ale také na chodu obce. Někteří z nich vynikli i na poli hudebním, například Josef Vašátko, který napsal mnoho hudebních sešitů pro housle nebo na poli vědeckém, například Zdeněk Corn, který v Ďáblicích založil hvězdárnu. Byli zde učitelé, kteří svojí prací vynikli, ale také ti, kteří jsou dnes zdánlivě zapomenuti. Jejich lidské a pedagogické kvality se promítli do dalších generací, které je předávaly dále. Ďáblická škola přečkala období obou světových válek, hospodářských krizí i živelných pohrom a v klidných obdobích se naopak rozšiřovala a vzkvétala.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola se zabývá zákonnými úpravami v období habsburské monarchie a poté i v samostatném Československu. Druhá kapitola pojednává o celkové struktuře školy, učitelském sboru, budovách školy, vývoji počtu žáků, chodu školy během významných a smutečních dnů a také o vlivu obou světových válek na chod školy. Práce je také doplněna o rozhovor s pamětníkem, bývalým žákem a učitelem Ďáblické školy, Jiljím Kubcem.

K tvorbě práce poskytovaly informace především školní kroniky, které jsou uloženy v Základní škole Ďáblice, obecní kronika, výnosy okresního školního výboru a také životopisy kantorů. Ze sekundárních zdrojů byly velmi cennými pomůckami knihy „Vývoj a dnešní soustava školství“ od Otakara Kádnera, a „Vývoj a počáteční soustava ve školství“ od Růženy Váňové, Karla Rýdla a Josefa Valenty, které se zabývají školstvím. Velmi hodnotnou knihou byla kniha „Ďáblice“ od PhDr. Miroslava Wimmera.

2. Školství v Čechách

Školství v Čechách zažilo největší obrodu a zlepšení poměrů za vlády panovnice Marie Terezie. Zrušením jezuitského řádu vláda jednak převzala vliv v oblasti školství a jmění tohoto řádu bylo použito na nově zřízený studijní fond. Obecné školství rakouské organizoval Johann Ignaz Felbiger, který se již osvědčil reformováním školství ve Slezsku a v roce 1774 byl vydán zákon „Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal, Haupt und

Trivialschulen in den sämtlichen k.k. Erbländern“. Navrhl elementární školy trojího typu: triviální, hlavní a normální školu. První z uvedených škol měla jednu nebo dvě třídy, které byly zřizovány v městech i vesnicích, obvykle na faře, kde se vyučovaly předměty jako: náboženství, čtení, psaní, čtyři základní úkony početní, ve vesnicích také základům hospodaření a ve městech znalostem potřebným pro průmysl.¹ V každém krajském městě byla hlavní škola se třemi třídami, s ředitelem, katechetou a třemi nebo čtyřmi učiteli, kteří vedle předmětů triviálních učili ještě základům latiny, zeměpisu, dějepisu, přírodopisu, slohu, kreslení a měřictví, hospodářství i základům vzdělání v průmyslu.² Třetím typem byly školy normální, s rozšířenou osnovou škol hlavních, které byly v každém zemském městě, a které také připravovaly budoucí učitele škol obecných.

Na chod triviálních škol většinou dohlížel farář a na hospodářství nějaký bohatý sedlák v roli školního dozorce. V celém okrese pečoval o školní dozor vikář nebo děkan. V českém jazyce se učilo pouze na triviálních školách, v ostatních byl zaveden německý jazyk. Johann Ignaz Felbiger, jako skvělý organizátor školství, vypracoval pro učitele německy psanou tzv. „Methodenbuch,“ čili Metodní knihu, která měla uvést učitele do nového vyučovacího způsobu. Velký počet učitelů z jednotlivých národů bohužel německy nerozuměli, a proto byla tato kniha přeložena do polštiny, italštiny, maďarštiny a roku 1777 také do češtiny.³ Ve Vídni vyšlo Jádru metodní knihy, které bylo především určeno pro venkovské učitele pro efektivnější výuku. Za vlády Josefa II. došlo k nejsilnějšímu zesvětšování a zestátnění školství. Kněží byli vyloučeni z vyučování a k duchovnímu dozoru byli přiřazeni ještě světští komisaři jako orgány centralistického státu. Úsilí o jednotný stát s jednotným jazykem ovšem ztroskotalo nejen v rámci školství, ale především na venkově. Rodiče dětí, kteří se živili v zemědělství, německý jazyk nikdy nepotřebovali, a také venkovští učitelé tento jazyk neznali. Po roce 1781, kdy bylo zrušeno nevolnictví, jich velmi přibývalo, čímž dostalo české národní obrození významný impuls.⁴

Po smrti Josefa II. byly stavy, zejména šlechta a církve, velmi nespokojeni s Josefovskými reformami, proto nový císař Leopold II. zavedl tzv. studijní konsesi. Tento nejvyšší úřad, do něhož patřily všechny univerzitní fakulty, gymnázia a všechny školy hlavní, vysílaly jednoho zástupce (celkem tedy 6 zástupců). Studijní konsese rozhodovala o nových osnovách pro

---

¹ SOMR M., Dějiny školství a pedagogiky, str. 153.

² KÁDNER O., Vývoj a dnešní soustava školství I., str. 6.

³ SOMR M., Dějiny školství a pedagogiky, str. 156.

⁴ Tamtéž, str. 156.

vyučování, nových metodách, kázeňských trestech, nových učebnicích a předkládala usnesení studijní komisi vídeňského dvora.⁵ V období (1794–1802) konsese také vedla tzv. zkoušky profesorské ze všech předmětů kromě náboženství⁶. Leopold II. provedl některé ústupky církvi, jako například obnovení některých Josefem II. zrušených klášterů nebo zrušených generálních kněžských seminářů.

Během vlády Leopolda II. byla po dlouhých jednání zřízena instituce tzv. Stolice českého jazyka na pražské univerzitě a prvním profesorem byl zvolen F.M. Pelc. Tímto krokem se opět na školách rozšířil český jazyk. Nástupem Františka I. na trůn se poměry ve školství opět změnilly a konzervativní panovník ze strachu z nepokojů nařídil patriční opatření, která vedla k odstranění všech osvícenských idejí. Nakonec vladař podlehl nátlaku svého kancléře Jindřicha Františka hraběte z Rottenhanu (1737-1809), podle jehož názoru mělo být všechno školství poutáno státním dozorem a určeno jen k tomu, aby byli vychováváni poctiví občané a aby bylo posíleno náboženské vyučování bez jakéhokoliv filantropismu.⁷ Kancléř navrhl roku 1795 tzv. Opravnou komisi studijní (Studien – Revisions – Hofkommission), z jejichž dlouholetých porad vzešel i nový organizační řád obecného školství i nový statut střední školy.⁸ Shrnutím všech dosud vydaných nařízeních byl vydán tzv. „Politische Verfassung der deutschen Schulen in den K., auch K.K deutschen Erbstaaten“ – Schulkodex.⁹ Tento kodex ustanovil jako hlavního dozorce nad školami duchovenstvo, které mělo dbát na dodržování školní docházky, ale také například na mravy učitelů apod. Tito dozorcí posílali zprávy o svých pozorováních krajským úřadům a zprávy úřadů zemské vládě do Vídně.

Dalším důležitým zákonem byl tzv. Konkordát vydaný v roce 1855. Byla to dohoda mezi státem a církví o spravování školství. Opět bylo školství v rukou duchovenstva, církevní úřady schvalovaly učebnice, rozhodovaly o obsazování volných učitelských míst, a náboženství přetrvávalo hlavním předmětem.¹⁰ V návaznosti na konkordát vyšel ministerský výnos o nevhodnosti reálií v elementární škole. Trivium bylo opět pokládáno za plně postačující obsah vzdělávání.¹¹ V 60. letech osmnáctého století se těžiště školních záležitostí

---

⁵ KÁDNER O., Vývoj a dnešní soustava školství I., str. 62.

⁶ Tamtéž, str. 62.

⁷ Tamtéž, str. 70.

⁸ Tamtéž, str. 70.

⁹ Tamtéž, str. 72.

¹⁰ VÁŇOVÁ R., Vývoj počátečního školství v českých zemích, str. 58.

¹¹ Tamtéž, str. 6.

přesunuje do zemských sněmů, které usilují o reformy a znárodnění škol.¹² Zrušení absolutistického režimu vyvolalo v Čechách velkou politickou, hospodářskou i kulturní aktivitu. Začaly vycházet české noviny a časopisy, byl založen hudební spolek Hlahol nebo tělocvičná jednota Sokol. Rovněž vznikaly také učitelské sbory, například: „Budeč“ nebo „Komenský“.¹³

Prohraná válka s Pruskem a nespokojenost Uherska donutilo rakouskou vládu k řešení politických otázek. Prosincová ústava (1867) stanovila neuherským zemím základní práva občanská, hospodářskou a kulturní svobodu, národní rovnoprávnost ve škole i v úřadech.¹⁴ V návaznosti na tuto ústavu byl v roce 1868 vydán zákon, který definoval vztah školství k církvi § 2., který zní: *„Bez újmy tohoto práva dohlédacího zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatřovala a řídila vyučování a cvičení v náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních a aby k obojím bezprostředně dohled měla. Na vyučování v jiných předmětech v těchto školách církev nebo společnost náboženská žádného působení nemá.“*¹⁵ Tímto zákonem byl de facto zrušen konkordát z roku 1855 a církve se mohla věnovat pouze řízení a výuce náboženství. Následujícího roku byl ministrem Leopoldem Hasnerem vydán zákon, označovaný také jako „květnový zákon“ nebo „velký říšský zákon“, který obsahoval základní ustanovení o školách obecných, měšťanských, o navštěvování školy, o vzdělání učitelů a jejich právním postavení. Zavedl školu obecnou a školu měšťanskou (původně jen jako variantu školy obecné), učitelské ústavy (označované jako „vzdělavatelny učitelské), pro vzdělávání učitelů škol obecných a měšťanských stanovil osmiletou školní docházku a stanovil pravidla ekonomického a sociálního zabezpečení učitelů.¹⁶ Důležitým nařízením je § 24, který zní takto: 24. *„Rodičové nebo jejich zástupcové, též majetníci továren a živností odpovídají z toho, aby děti, které jsou povinny chodit do školy, školu pravidelně navštěvovaly, a mohou k vyplnění této povinnosti prostředky přidržíati býti. Širší ustanovení v příčině toho vydá zákonodárství zemské.“*¹⁷ Povinnost chodit do školy měly děti ve věku od 6 do 14 let, rodiče měli povinnost obstarat všechny potřebné pomůcky a dbát na řádnou docházku. V následujících letech se situace v Čechách oproti jiným zemím

---

¹² KÁDNER O., Vývoj a dnešní soustava školství I., str. 109.

¹³ VÁŇOVÁ R., Vývoj počátečního školství v českých zemích, str. 59.

¹⁴ Tamtéž, str. 60.

¹⁵ KOVÁŘÍČEK V., Prameny k dějinám školství I., str. 93.

¹⁶ VÁŇOVÁ R., RÝDL K. a VALENTA J., Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. Díl – 1. svazek, str. 60.

¹⁷ KOVÁŘÍČEK V., Prameny k dějinám školství I., str. 94.

monarchie velmi zlepšila, neboť v roce 1880 již umělo číst a psát 4 miliony obyvatel, oproti tomu v Haliči pouze 676 000.¹⁸ V období (1869-1883) stoupl počet dětí chodících do školy z 58 % na 87 % a počet osob, kteří uměli číst a psát ze 45 % na 67 %.¹⁹

Proti tomuto zákonu ovšem vznikl velký odpor z řad duchovních i konzervativních politiků. Výsledkem byla novela, která se zásadním způsobem dotkla školní docházky. Byly zavedeny tzv. úlevy školní docházky pro děti nemajetných rodičů většinou venkovského obyvatelstva. Tato novela znamenala fakticky zkrácení školní docházky na šest let a děti chodily buď jen část školního roku, nebo jen dopoledne nebo jen některé dny v týdnu.²⁰ Byl omezen obsah vzdělání v obecných a měšťanských školách i dokonce v učitelských ústavech. Oproti tomuto omezení se zlepšila organizace měšťanské školy, která byla nyní pojata nikoliv jako varianta obecné školy, ale jako škola vyšší, která má za úkol připravovat žáky pro průmysl a zemědělství i pro studium na učitelských ústavech a na odborných školách, které nepožadují přípravu ze střední školy. Novela byla zrušena až tzv. malým školským zákonem vydaným v roce 1922. Tento zákon se ovšem nesetkal s přívětivou odezvou ze strany učitelů, avšak jeho platnost trvala až do konce třicátých let dvacátého století.

Důležitým zákonem z národnostního hlediska byl důležitý tzv. „Metelkův zákon“, nazvaný podle autora, profesora pražské reálky dr. Jindřicha Metelky.²¹ Podle tohoto zákona měla být v každé obci zřízena veřejná národní škola, pokud tříletý průměr činil nejméně 40 dětí s povinnou školní docházkou stejného mateřského jazyka, a při počtu 400 žáků včetně dětí z obcí vzdálenějších nad 4 km i veřejná škola měšťanská.²² Po druhé světové válce zákon o základní úpravě jednotného školství ze dne 21. dubna 1948 prodloužil školní docházku na 9 let, ukončil tzv. školský dualismus a vzdělávání se uskutečňovala na pětileté národní škole a čtyřleté střední škole. Zákon č. 95 sbírky § 3 odstavec první zněl takto: „*Povinnost choditi do školy prvního a druhého stupně trvá 9 let a začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku.*“²³ V roce 1953 byla školní docházka zkrácena na 8 let. Zákon z roku 1960 ji ale opět prodloužil na 9 let a ustanovil současnou strukturu škol i její terminologii: základní škola se člení na 1. a 2. stupeň.

---

¹⁸ KÁDNER O., Vývoj a dnešní soustava školství I. str.119.

¹⁹ Tamtéž, str. 119.

²⁰ VÁŇOVÁ R., Vývoj počátečního školství v českých zemích, str. 66.

²¹ SOMR M., Dějiny školství a pedagogiky, str. 220.

²² VÁŇOVÁ R., RÝDL K. a VALENTA J., Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. Díl – 1. svazek str. 88.

²³ Zákon č. 95/1948 Sb. In: Sbírká zákonů.

3. Ďáblická škola

3.1 Počátky

První zmínky o Ďáblické škole jsou z dob vlády Josefa II., neboť v knize Paměti škol okresu karlínského se uvádí, že tato škola existovala již v roce 1784. Podle opisu křestního listu z Prosecké fary, kam byla obec přiřažena, byl v Ďáblicích jako ludirektor Ferdinand Frank.²⁴ Odkdy a kde přesně stála škola nelze s naprostou určitostí zjistit, pouze se dá polemizovat o ústních podáních pamětníků. Prvním vyučujícím se stal již zmíněný Ferdinand Frank, ovšem známější je jeho syn František Frank. Podle kroniky se ale vyučováním příliš nezabýval a staral se o dva statky, které spravoval. V knize Paměti okresu karlínského: „*Po odbytném rozkazu, oddal se František Frank vyučování vyšší klasy, jak říkali: „četl se staršími Evangelium nebo s nimi počítal.*“²⁵ S menšími dětmi mu pomáhal jeho příbuzný Vojtěch Frank.²⁶

Kolik peněz za vyučování dostávali nelze doložit, ale dle pamětníků dostávali pouze na stravu a stejně jako mnoho dalších učitelů si přivydělávali hraním na harmoniku po hospodách, kde se často prezentovali neslušným chováním.²⁷ Tehdy chodily do školy pouze ty děti, za které rodiče zaplatili 7 krejcarů týdně a tyto peníze byly jediné, které učitel dostával, protože nikdo jiný ho nevyplácel.²⁸ Zlepšení poměrů nastalo až v druhé polovině 19. století, neboť ve školní kronice je poprvé uvedeno, že učitel Petr Sojka dostával za své působení na Ďáblické škole 250 zlatých ročně.²⁹ Škola v Ďáblicích měla i svého patrona. Byl jím Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, který rozhodoval o platech učitelů. Původně učitelé dostávali měsíčně 11 zlatých 56 krejcarů a v naturáliích strych pšenice, čtyři strychy žita, čtvrtku ječmene a strych

---

²⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 1.

²⁵ Paměti škol okresu Karlínského, str. 232.

²⁶ WIMMER M., Ďáblice, str. 76.

²⁷ Paměti škol okresu Karlínského, str. 232.

²⁸ WIMMER M., Ďáblice, str. 76.

²⁹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 10.

brambor, na otop dostávali 4 2/3 sáhu dříví.³⁰ Na začátku 19. století byly například tyto ceny: kráva stála 30-50 zlatých, slepice 15 krejcarů, vejce 1 ½ krejcaru, půllitr piva 4 krejcarů, 100 kg pšenice 6-9 zlatých.³¹

Třetím učitelem byl Petr Sojka, který v roce 1847 přestoupil na d'áblickou školu po dvanáctiletém působení v Dobřichovicích.³² Z počátku dostával pouze prádlo a na stravu, ale jak již bylo uvedeno později plat ve výši 250 zlatých. Během svého čtyřicetiletého působení na zdejší škole byl několikrát vyznamenán za zásluhy, a dokonce mu byl udělen stříbrný kříž s korunou. Zemřel 30.9. 1897 ve Zdicích.³³

3.2 Školní budovy

O tom, kde stála první budova d'áblické školy se můžeme dohadovat pouze z podání pamětníků, kteří o tom slyšeli od svých předků. Jednotlivá tvrzení se ovšem rozcházejí. Antonín Starý (narozen 1881) vypovídal takto: „*První d'áblická škola stála na návsi, co dnes stojí sv. Jan. Byla v ní jen jedna třída bez lavic a kdo tam chodil, musel si z domova nosit stoličku na psaní a seděl na zemi.*“³⁴ Byl to dům vystavěný z kamene a krytý šindelem, který stával na návsi vedle kapličky sv. Jana Nepomuckého u bývalého statku Františka Stejskala.³⁵ Z důvodu nárůstu počtu žáků byla nucena obec postavit novou školu (nynější dům čp. 62 v D'áblické ulici).³⁶ V roce 1856 obec odkoupila od řádu křižovníků 140 sáhů pozemků dohromady za 5400 zlatých a téhož roku byla škola posvěcena vikářem P. Kreilhubrem za přítomnosti c.k. okresního hejtmána Davida, komisaře Prouska, obecního zastupitelstva a dalších.³⁷ Škola byla jednotřídní, vyučovalo se po celý den a největší docházka byla v zimních měsících od listopadu do března. Prospěch dokazovala mládež veřejnými zkouškami, které byly od května do června.³⁸ Kapacita školy opět brzy nestačila. V roce 1872 byla obec Březiněves přiškolená k d'áblické škole. V samotné obci neustále přibývalo obyvatel včetně

---

³⁰ WIMMER M., D'áblice, str. 76.

³¹ STANĚK J., Peníze v českých zemích, str. 112.

³² Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích, str. 11.

³³ Tamtéž, str. 12.

³⁴ WIMMER M., D'áblice, str. 42.

³⁵ Tamtéž, str. 42.

³⁶ Tamtéž, str. 77.

³⁷ Paměti škol okresu Karlínského, str. 233.

³⁸ WIMMER M., D'áblice, str. 77.

děti školou povinných a z tohoto důvodu byla v roce 1880 provedena přístavba.³⁹ V období 1869-1880 stoupl počet občanů Ďáblic ze 749 na 836 lidí.⁴⁰ Náklady na ní byly uhrazeny obecní přírážkou ve výši 4300 zlatých a k nim byly odkoupeny pozemky 85 sáhů čtverečních v ceně 85 zlatých.⁴¹ 1.1. 1880 se začalo vyučovat v druhé třídě a podučitelem byl ustanoven Josef Vašátko, narozen 26.5. 1859 v Praze.⁴² Působil na této škole do roku 1893. Byl to velmi nadaný učitel a hudebník, který také vydal i několik sešitů národních písní pro dvojce housle.⁴³

V roce 1887 se obec rozhodla pro rozšíření školy o třetí třídu, která byla zřízena v bytě mladšího učitele Vojtěcha Müllera. Narodil se 4. srpna na Žižkově a v Ďáblicích působil dvakrát, poprvé od 1. října 1887 do 31. prosince 1888 a podruhé od 1. září 1889 do 24. září 1892. V den otevření se žáci, učitelé a celá místní školní rada sešli v d'áblické kapli, kde se konala bohoslužba. Poté se odebrali do nově vyzdobené třetí třídy, kde měl správce školy oslavnou úvodní řeč.⁴⁴

Dne 24. dubna 1889 byla provedena prohlídka školy panem c.k. okresním školním inspektorem Antonínem Madeirou u přítomnosti školního rady p. Jana Peschky a místního školního dozorce p. Josefa Sacka, při které bylo poukázáno na špatný stav záchodů, které naplňovaly zápachem celý dům.⁴⁵ Tyto záchody se odstranily, na dvoře se vystavěly nové a přistavěnou chodbou se spojily s budovou. Náklad na úpravu obnášel 926 zlatých⁴⁶. Z bývalých horních záchodů byl upraven kabinet pro vyučovací pomůcky a byla tam umístěna i velká skříň s knihovnou.⁴⁷

Po deseti letech od posledního rozšíření školy došlo k dalšímu. V roce 1897 byla Ďáblická škola rozšířena na čtyři třídy a v nové třídě byl novým učitelem Emanuel Schüttzer, který zde byl pouze necelý školní rok.⁴⁸ Třída byla najata ve statku R. Vyšína č.p. 17 za roční nájemné

---

³⁹ WIMMER M., Ďáblice, str. 77.

⁴⁰ Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online]. ČSÚ ©2016 [cit. 12.7. 2018]. dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=%C4%8E%C3%A1blice&bkvt=xI7DoWJsaWNl&katalog=all&pvo=SCHIST08obyv>

⁴¹ Paměti škol okresu Karlínského, str. 233

⁴² Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 11.

⁴³ Paměti škol okresu Karlínského, str. 233.

⁴⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 13.

⁴⁵ Tamtéž, str. 13.

⁴⁶ WIMMER M., Ďáblice, str. 77.

⁴⁷ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 20.

⁴⁸ WIMMER M., Ďáblice, str. 78.

70 zlatých. Prostory byly ovšem velmi malé a nevyhovující.⁴⁹ Dne 6. října 1901 se konala v Ďáblicích dle pamětníků velmi důležitá událost. V tento den byla důstojným panem kanovníkem a arc. Vikářem v Líbeznicích Páterem Štěpánem Pittnerem vysvěcena nádherná školní budova.⁵⁰ Dále byli přítomni: p. c.k. okresní školní inspektor Antonín Söhler, jeho Milost generál řádu Křižovníků s červenou hvězdou P. Václav Horák, jakožto držitel zdejšího statku, celé obecní zastupitelstvo a další.⁵¹ Na slavnostech byly přítomny spolky „Svornost“, „Bratrstvo“, a Sbor dobrovolných hasičů.⁵² Nejprve se všichni shromáždili u staré školy, odkud se všichni přítomní přesunuli do zámecké kaple na bohoslužbu, kterou sloužil P. Horák.⁵³ Poté v průvodu v čele s družičkami a mládeží odešli směrem ke vchodu do nové budovy, kde měla úvodní řeč Anna Stejskalová, dcera tehdejšího starosty. Po vysvěcení všech místností odevzdal starosta Stejskal klíče od budovy řídícímu učiteli Františku Černému.⁵⁴ Ke konci pronesla družička Božena Vorlíčková děkovnou řeč všem, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na výstavbě nové školní budovy a také zavzpomínali, jak vypadala „chaloupka“ škola dříve. Nakonec se konala velká hostina.⁵⁵

V roce 1906 byla Ďáblicím povolena pátá třída.⁵⁶ Počet obyvatel v Ďáblicích v období 1900-1910 stoupl z 1256 na 1700.⁵⁷ Počet dětí se neustále zvyšoval, a proto v roce 1910 došlo k přeplnění čtvrté třídy. Nacházelo se v ní 108 dětí a z tohoto důvodu byla výnosem c.k. okresní školní rady č. 274 16. ledna povolena při čtvrté třídě zdejší školy třída pobočná, která byla otevřena v bývalé tělocvičně.⁵⁸ Ve školním roce 1913-1914 byla škola opět rozšířena o další třídu. V roce 1924 byly opraveny věžní hodiny, které zde byly od roku 1903 za poplatek 180 korun.⁵⁹ Dne 13.června 1932 bylo zahájena přístavba a nástavba školní budovy.⁶⁰ Školní

---

⁴⁹ WIMMER M., Ďáblice, str. 78.

⁵⁰ Tamtéž, str. 78.

⁵¹ Pamětní kniha d'áblické školy 1888-1940, str. 144.

⁵² WIMMER M., Ďáblice, str. 78.

⁵³ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 143.

⁵⁴ Tamtéž, str. 145.

⁵⁵ Tamtéž, str. 145.

⁵⁶ WIMMER, M., Ďáblice, str. 78.

⁵⁷ Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online]. ČSÚ ©2016 [cit. 12.7. 2018]. dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=%C4%8E%C3%A1blice&bkvt=xI7DoWJsaWNl&katalog=all&pvo=SCHIST08obyv>

⁵⁸ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

⁵⁹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 377.

⁶⁰ WIMMER M., Ďáblice, str. 79.

budova byla v tomto roce rozšířena přístavbou východního křídla a nástavbou 2. patra, čímž vzniklo šest nových tříd, jednu místnost pro dílnu nebo pracovnu, dva školní kabinety a nové záchody.⁶¹ V průčelí bylo nově zřízeno nové 3 m široké žulové schodiště, které bylo opatřeno zábradlím z ocelových trubek a byl založen park, který je na severní a východní straně ohraničen železným plotem s pilíři ze světlých cihel.⁶² Stavební práce byly zadány Viktoru Křížovi z Pardubic a celkový náklad na stavbu a vnitřní zařízení byl 830 000 korun.⁶³ V roce 1938 bylo ustanoveno, že v každé učebně musí viset na viditelném místě kříž s ukřižovaným Kristem.⁶⁴ V roce 1944 se stala d'áblická Obecná škola sedmitřídní.

Květnová revoluce přinesla v d'áblické škole podstatné změny. V D'áblicích došlo k zřízení měšťanské školy, která byla provizorně umístěna ve třech učebnách v druhém poschodí školní budovy.⁶⁵ Vyučování v nové svobodné republice bylo zahájeno 22. května 1945, kdy žáci poprvé vstoupili do slavnostně vyzdobené budovy školy. Vyučovalo se v deseti učebnách, přičemž tři z nich byly postoupeny měšťanské škole a při všech byly pobočky.⁶⁶ Z důvodu nedostatku učeben bylo zavedeno střídavé polodenní vyučování v prvních, druhých a třetích třídách.⁶⁷ Zřízení měšťanské školy bylo podmíněno tím, že vzniknou nové místnosti pro učebny do 1. prosince 1945. Na plenárním zasedání MNV bylo rozhodnuto postavit ze dvou dřevěných domů zakoupených od závodu Avia (z bývalé ubytovny v D'áblicích) novou provizorní budovu.⁶⁸ Na její stavbě se na brigádách podíleli téměř všichni obyvatelé D'áblic a hotova byla o prázdninách v roce 1946. Škola měla pět učeben, kabinet, šatny, příslušenství a celkový náklad na její stavbu činil 745 522,- korun.⁶⁹

---

⁶¹ Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích 1888-1940, str. 432.

⁶² Tamtéž, str. 429.

⁶³ WIMMER M., D'áblice, str. 79.

⁶⁴ Tamtéž, str. 81.

⁶⁵ Kronika školní 1940-1952, str. 13.

⁶⁶ WIMMER M., D'áblice, str. 80.

⁶⁷ Kronika školní 1940-1952, str. 13.

⁶⁸ WIMMER M., D'áblice, str. 81.

⁶⁹ Tamtéž, str. 81.

Obr. 3.2 Obecná škola v Ďáblicích (Zdroj: Obecní kronika)

O letních prázdninách v roce 1947 byla ve škole zřízena tělocvična, která také sloužila jako přednáškový sál a v něm bylo také vytvořeno školní jeviště, které bylo v této době ve školách ojediněným vybavením.⁷⁰ V roce 1952 byla uvedena do provozu školní kuchyň a jídelna, ve které se mohlo stravovat sto dětí.⁷¹ V roce 1956 byla provedena poslední úprava budovy na dřevěné škole a sice přístavba dvou dalších tříd, které pomáhali stavět samotní žáci.⁷²

3.3 Učitelský sbor

Jak již bylo uvedeno, prvními učiteli Ďáblické školy byli Ferdinand Frank, ředitel a jeho syn František Frank. Bohužel bližší informace existují pouze o mladším z nich. František Frank, narozený roku 1784 byl zemským úřadem potvrzen učitelem roku 1830. Vzdělával se sám četbou pedagogických časopisů a u svých představených byl velmi oblíbený.⁷³ Později však museli lidé, kteří se chtěli stát učiteli, nejprve složit zkoušku způsobilosti, které

---

⁷⁰ WIMMER M., Ďáblice, str. 82.

⁷¹ Kronika měšťanské školy v Ďáblicích, nestránkováno.

⁷² WIMMER M., Ďáblice, str. 84.

⁷³ Tamtéž, str. 76.

předcházela dvouletá praxe v roli podučitele a poté se teprve stali definitivními učiteli.⁷⁴ O malé děti se staral jeho pomocník Vojtěch Frank, který na této škole působil do roku 1844. Po jeho smrti byl ustanoven provizorem Johan Ott, ale bohužel není známo, jak dlouho zde působil.⁷⁵ Třetím učitelem byl Petr Sojka, narozen 8. června 1815 v Hořovicích. Před působením na d'áblické škole byl v roce 1834 ustanoven podučitelem ve Zdicích, poté byl přeložen do Dobřichovic, kde vyučoval až do roku 1847, kdy přišel do D'áblické školy.⁷⁶ Ve školství sloužil 53 let a získal mnoho ocenění, o kterých se zmiňuje i v pamětní knize: „*Za horlivé působení byl jsem vyznamenán pochvalnými dekrety dvakráte od veleslavného c.k. místodržitelství a osmkrát od v.d. konsistoře.*“⁷⁷ Během roku 1880 došlo k přestavbě školy a vytvoření druhé třídy, ve které vyučoval Josef Vašátko narozen 26. května 1859 v Praze.⁷⁸ Výnosem okresní školní rady č. 8654 byl 1. ledna 1881 jmenován zatímním podučitelem.⁷⁹ Poté byl výnosem okresní školní rady č. 4225 jmenován definitivním učitelem. Po odchodu Petra Sojky do příchodu nového řídicího učitele Františka Černého i sám školu spravoval.⁸⁰ Byl to také velmi nadaný hudebník, který vydal i několik literárních hudebních děl a sice několik notových sešitů pro dvojce housle nazvané „*Duetta na housle České národní písně v snadném slohu: pro dvojce housle.*“⁸¹

V roce 1887 byla škola rozšířena o třetí třídu, která byla zřízena v bytě mladšího učitele Vojtěcha Müllera. Narodil se 4. srpna 1866 na Žižkově a na d'áblické škole působil dvakrát, poprvé od 1. října 1887 do 31. prosince 1888 a podruhé od 1. září 1889 do 24. září 1892.⁸² Od 1. září 1888 byl ustanoven řídicím učitelem školy František Černý narozen 30. března 1856 v Dejvicích.⁸³ Navštěvoval vyšší reálnou školu v období 1868-1874 a poté byl v roce 1875 umístěn jako podučitel do školy v Odolené Vodě. Po vykonání zkoušek způsobilosti dne 13. května 1879 byl také pochválen dekretem dne 6.4. 1880 veledůstojnou konsistoří v Praze, při příležitosti kanonické vizitace. Jeho první umístění bylo v trojtřídní škole v Třeboradicích

---

⁷⁴ KOVÁŘÍČEK, V, Prameny k dějinám školství I., str. 95.

⁷⁵ WIMMER M., D'áblice, str. 76.

⁷⁶ Tamtéž, str. 77.

⁷⁷ Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích, 1888-1940 str. 10.

⁷⁸ Tamtéž, str. 10.

⁷⁹ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

⁸⁰ WIMMER M., D'áblice, str. 77.

⁸¹ VAŠÁTKO JOSEF, Duetta na housle, České národní písně v snadném slohu.

⁸² Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích 1888-1940, str. 13.

⁸³ WIMMER M., D'áblice, str. 77.

odkud byl v roce 1882 přesunut do školy v Čakovicích, která byla posledním místem před nástupem v roli řídicího učitele do d'áblické školy v roce 1888.⁸⁴ Za působení řídicího učitele Františka Černého byl učitelem jmenován již zmíněný Josef Vašátko, kterého v nemoci zastupovali Marie Sajdlová, Antonín Pecháček a Marie Bartáková.⁸⁵

V roce 1893 umírá učitel Josef Vašátko, kterého nahradil Josef Krušina ze Šwanberka. Bohužel ani on nebyl zcela zdravý, a proto ho zastupoval výpomocný učitel Karel Škaloud. Po prvním odchodu Vojtěcha Müllera, který byl na vlastní žádost zproštěn služby, byl ustanoven Alois Koudelka narozen 11. prosince v Moravičanech.⁸⁶ Výnosem okresní školní rady č. 4806 dne 26. prosince nastoupil do d'áblické školy po působení ve Smrči 1. ledna 1889.⁸⁷ Výnosem okresní školní rady č. 1501 bylo Koudelkovi uděleno studijní volno, aby mohl navštěvovat kurz pro hluchoněmé a zároveň aby vyučování netrěpelo.⁸⁸ Byla to pouze záminka jak propustit tohoto učitele, neboť podle kroniky to byl mladý, pilný učitel, který ovšem svým nedbalým zevnějškem byl pro žáky nevhodný. Na jeho místo se opět vrací Vojtěch Müller, který byl výnosem okresní školní rady č. 1546 dosazen do d'áblické školy.⁸⁹ Jak již bylo uvedeno, žáci se také učili náboženství, které vyučoval vždy někdo z farního kostela sv. Václava na Proseku. Prvním učitelem byl katecheta P. Matěj Samek, který vyučoval vždy každou středu a konaly se v ten den také služby Boží. Tento předmět byl zakončen zkouškou, která byla prováděna jedním z vikářů za přítomnosti místní školní rady.⁹⁰ V učitelském sboru byla také industriální učitelka Věnceslava Gabrielová, která učila ručním pracím střídavě v D'áblicích a v Čakovicích⁹¹. V roce 1891 zemská školní rada vydala nařízení č. 16.663, které ustanovilo v prvních třídách psaní pouze kolmým písmem.⁹²

Ve školním roce 1890-1891 vypadal učitelský sbor takto: řídicí učitel František Černý – třídní 2. třídy, podučitel Vojtěch Müller – třídní 1. třídy, učitel Josef Vašátko – třídní 3. třídy a Věnceslava Gabrielová - industriální učitelka.⁹³ Následujícího roku byla jmenována okresní

---

⁸⁴ Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích 1888-1940, str. 15.

⁸⁵ WIMMER Miroslav, D'áblice, str. 78.

⁸⁶ Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích 1888-1940, str. 30.

⁸⁷ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

⁸⁸ Tamtéž, nestránkováno.

⁸⁹ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

⁹⁰ Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích 1888-1940, str. 40.

⁹¹ WIMMER M., D'áblice, str. 78.

⁹² Pamětní kniha obecné školy v D'áblicích 1888-1940, str. 35.

⁹³ Tamtéž, str. 48.

školní radou Marie Sajdlová, která měla jako podučitelka nahradit nemocného učitele Josefa Vašátka, který byl na neurčitou dobu poslán na dovolenou.⁹⁴ V tomto roce bylo vynesemím zemské školní rady zakázáno ve školách nosit národní odznaky.⁹⁵ Dne 4. října 1893 byl výnosem okresní školní rady č. 3340 ustanoven zatímním podučitelem Václav Krůta, který měl nahradit odcházejícího Vojtěcha Müllera a za stále nemocného Josefa Vašátka byl výnosem okresní školní rady č. 2705 dosazen Antonín Pecháček.⁹⁶ V listopadu onemocněl učitel Josef Krušina ze Švanberka chřipkou a silným zánětem plic a z tohoto důvodu byl poslán do konce roku na dovolenou. Na jeho místo byl přiřazen dne 4. prosince 1893 okresní školní radou výnosem č. 3098 Karel Škaloud narozen 3. června 1866.⁹⁷ Po odchodu Marie Sajdlové, která byla přeložena dívčí školu do Libně byly na d'áblickou školu přiřazeni Marie Bartáková a František Urban. Učitelství sbor ve školním roce 1893-1894 vypadal takto: řídicí učitel František Černý – třídní 2. třídy, Josef ze Švanberka (poté nahrazen Karlem Škaloudem do konce roku) třídní 3. třídy, Marie Bartáková – třídní 1. třídy, Páter Matěj Samek jako katecheta, Věnceslava Gabrielová jako industriální učitelka.⁹⁸

Na místo Františka Urbana byl dne 16.7. 1894 výnosem okresní školní rady č. 2744 dosazen mladší učitel Bohumil Šubrt narozen 14. října 1870.⁹⁹ Dne 30. listopadu byla industriální učitelka Věnceslava Gabrielová na vlastní žádost ze školy propuštěna a na její místo výnosem okresní školní rady č. 3264 dne 18.11. 1896 byla na její místo dosazena Anna Bíbová.¹⁰⁰ Po rozšíření školy v 1897 byl do nové čtvrté třídy dosazen výnosem okresní školní rady č. 421 dne 19. prosince 1896 Emanuel Schützner narozen 23. října 1865. Na škole působil pouze necelý rok.¹⁰¹ Učitelství sbor ve školním roce 1896-1897 vypadal takto: řídicí učitel František Černý – třídní 1. třídy, Josef Krušina ze Švanberka – třídní 3. třídy, Bohumil Šubrt – třídní 2. třídy, Emanuel Schützner třídní 4. třídy, Páter Matěj Samek jako katecheta, Anna Bíbová jako industriální učitelka.¹⁰² Po odchodu Emanuela Schütznera byla na zdejší školu v roce 1897 ustanovena Berta Wiltová narozena 15. března 1876, na krátkou dobu také Josef Richter a

---

⁹⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 54.

⁹⁵ WIMMER M., Ďáblice, str. 78.

⁹⁶ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 63.

⁹⁷ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

⁹⁸ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 75.

⁹⁹ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹⁰⁰ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 100.

¹⁰¹ WIMMER M., Ďáblice, str. 78.

¹⁰² Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 103.

Ludmila Starchová.¹⁰³ Počátkem roku 1898 byl ustanoven na zdejší škole výnosem okresní školní rady v Karlíně č. 3016 zatímním pedagogem Vojtěch Beneš.¹⁰⁴ V kronice se o něm píše: „*Byl to mladý muž nevšední píše a vzletu jak ve škole, tak i mimo ni. Hoden jest, aby ve zdejší kronice zmínka o něm zachována byla.*“¹⁰⁵ Poslední změnu učitelského sboru v 19. století bylo nastoupení Antonína Rozbouda na d'áblickou školu v roce 1899.¹⁰⁶ Učitelství sbor ve školním roce 1899-1900 vypadal takto: řídicí učitel František Černý – třídní 3. třídy, Bohumil Šubrt – třídní 1. třídy, Antonín Rozboud – třídní 4. třídy. Páter František Macháček jako katecheta, Anna Bíbová jako industriální učitelka.¹⁰⁷

Na vlastní žádost byla v srpnu 1901 propuštěna Anna Bíbová. Na jejím místě byla výnosem okresní školní rady č. 3057 dne 11. července 1901 dosazena Jana Krejčová.¹⁰⁸ Po odchodu Josefa Krušiny ze Švanberka a Antonína Rozbouda byly na d'áblickou školu přeřazeni Eduard Souček a Antonín Miškovský.¹⁰⁹ Poté co byl Bohumil Šubrt okresní školní radou do školy v Tróji, nastoupil na d'áblickou školu Zdeněk Šejnoha a znovu na tuto školu nastoupil Eduard Souček. Učitelství sbor vypadal v roce 1903-1904 takto: řídicí učitel František Černý – třídní 2. třídy, Eduard Souček – třídní 1. třídy, Zdeněk Šejnoha – třídní 3. třídy, Antonín Miškovský – třídní 4. třídy, Johana Vetterová jako industriální učitelka.¹¹⁰ Po odchodu Eduarda Součka do obecné školy v Odolené Vodě ho v roce 1904 nahradil výnosem okresní školní rady č. 3499 Bohumil Peyr.¹¹¹ Po rozšíření d'áblické školy v roce 1906 o pátou třídu bylo výnosem okresní školní rady č. 2571 zřízeno jedno místo definitivního učitele I.¹¹² Byl mu také zvýšen funkční přírůstek z 300 na 400 korun.¹¹³ V roce 1906 opět přichází následkem rozšíření školy učitel Eduard Souček na místo prozatímního učitele a učitelství sbor v roce 1906-1907 vypadal takto: řídicí učitel František Černý – třídní 3. třídy, Antonín Miškovský – třídní 1. třídy, Zdeněk Šejnoha – 2. třídy, Eduard Souček – třídní 4. třídy, Bohumil Peyr – třídní 5.

---

¹⁰³ Pamětní kniha obecné školy 1888-1940, str. 113.

¹⁰⁴ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹⁰⁵ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 119.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 119.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 137.

¹⁰⁸ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹⁰⁹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 157.

¹¹⁰ Tamtéž, str. 168.

¹¹¹ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹¹² Tamtéž, nestránkováno.

¹¹³ WIMMER M., Ďáblice, str. 78.

třídy. Páter Vavřinec Hojsa jako katecheta, Johana Vetterová jako industriální učitelka.¹¹⁴ Dne 1. prosince 1908 byl Antonín Miškovský přerazen do Kostelce nad Labem a na jeho místo byl ustanoven výpomocným učitelem Jan Urban výnosem okresní školní rady č. 6188 dne 28. listopadu 1908.¹¹⁵ Na místo odcházejícího Zdeňka Švejnohy byl dosazen Eduard Engelthaler výnosem okresní školní rady č. 509 dne 15. února 1909.¹¹⁶ Ve školním roce 1908-1909 byl učitelský sbor ve složení: řídicí učitel František Černý – třídní 3. třídy, Eduard Souček – třídní 1. třídy, Bohumil Peyr – třídní 2. třídy Eduard Engelthaler – třídní 4. třídy, Jan Urban – třídní 5. třídy, Páter Vavřinec Hojsa jako katecheta, Johana Vetterová jako industriální učitelka.¹¹⁷ Z důvodu rozšíření d'áblické školy o třídu pobočnou byl výnosem okresní školní rady č. 34 1. února 1910 na zdejší školu ustanoven učitel Josef Rech.¹¹⁸ Téhož roku byla na vlastní žádost propuštěna industriální učitelka Johana Vetterová a na její místo ustanovena Josefa Prosecká. Během let 1910-1914 byly učiněny velké personální změny, po nichž na d'áblické škole z původní učitelského sboru pouze řídicí učitel František Černý a Eduard Souček. Učitelský sbor ve školním roce 1913-1914 vypadal takto: řídicí učitel František Černý – třídní 3. třídy, František Heicman – třídní 1. třídy, Antonín Němeček – třídní 2. třídy, Eduard Souček – třídní 4. třídy, František Bilanský – třídní 5. třídy. V tomto roce byla také škola rozšířena o další šestou třídu, ve které byl třídním Josef Kvaček.¹¹⁹

Po vypuknutí 1. světové války museli všichni dosavadní vyučující kromě řídicího učitele Františka Černého nastoupit k vojenské službě a vyučování bylo polodenní. K jejich zastoupení byli přiřazeni výnosem okresní školní rady č. 3158 dne 20.10. 1914 na tuto školu František Koubek a František Plaček.¹²⁰ Po nové prohlídce domobranců byli ale tito učitelé uznáni schopnými vojenské služby a novými výpomocnými učiteli byli Karel Velkoborský a František Heršálek a mnoho dalších.¹²¹ Často učitelé nestrávili na škole ani měsíc, protože museli nastoupit k vojenské službě. Následujícího roku umírá řídicí učitel František Černý, který byl správcem školy již od roku 1888. Jeho pohřeb se konal 1. listopadu 1915 za účasti žáků d'áblické školy, učitelských sborů z Ďáblic a blízkého okolí, z nichž měl na pohřbu

---

¹¹⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 197.

¹¹⁵ Tamtéž, str. 206.

¹¹⁶ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹¹⁷ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 208.

¹¹⁸ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹¹⁹ Pamětní kniha d'áblické školy 1888-1940, str. 252.

¹²⁰ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹²¹ Pamětní kniha d'áblické školy 1888-1940, str. 263.

proslov Bohumil Skála. Na jeho místo byl ustanoven provizorně Ferdinand Michl.¹²² Koncem února přišel úmrtní list o Antonínu Němečkovi, který zemřel nákazou tyfu v ruském zajetí v Ardatově. Na místo dosavadního správce školy Ferdinanda Michla byl ustanoven výnosem okresní školní rady č. 1974 ze dne 19.4. 1917 definitivním řídícím učitelem Jan Pavlásek narozen 2.1. 1874 v Praze¹²³ Před nástupem k vojenské službě v letech 1915-1917 působil jako podučitel na obecných školách v Maršovicích a v Jirnech, poté na obecné škole v Dolních Počernicích, kde setrval až do roku 1915.¹²⁴ V květnu roku 1918 se z vojenské služby vrátili Eduard Souček a František Bilanský a znovu nastoupili na d'áblickou školu.

Po odchodu Františka Heicmana byl na jeho místo dosazen 13.2. 1919 Josef Čermák, narozen 20.6. 1889 v Praze. Předtím působil na obecných školách ve Veltěži, Líbeznicích a ve Vodochodech. Po aktivní vojenské službě v letech 1912-1913 nastoupil v hodnosti četaře do válečné vojenské služby v letech 1913-1917.¹²⁵ Téhož roku také byl povolán Jan Kostka, který před nastoupením na zdejší školu učil na školách na Proseku, v Karlíně a Líbeznicích. Vojenskou službu vykonával celou 1. světovou válku v hodnosti nadporučíka.¹²⁶ Definitivní učitel Josef Čermák byl na svoji žádost přeložen na Slovensko jako správce Státní lidové školy do Úbravice, zastupovala ho Kateřina Fohlová narozena 22. října 1888. Taktéž byl přesunut na obecnou školu v Kobylisích František Bilanský a na jeho místo byla dosazena Marie Cveklová a na pozici zastupujícího učitele Vlasta Zvárová narozena 23. listopadu 1900. Učitelství sbor ve školním roce 1918-1919 se skládal z těchto učitelů: řídící učitel Jan Pavlásek – třídní 1. třídy, Božena Jarošová/František Bilanský – třídní 2. třídy, Olga Faltusová/Josef Martínek – třídní 3. třídy, Eduard Souček – třídní 4. třídy, Josef Kornitzer – třídní 5. třídy, Josef Kvaček – třídní 6. třídy, Vavřinec Hojsa jako katecheta a Františka Zahálková jako industriální učitelka.¹²⁷ V roce 1925 byl na zdejší školu dosazen jako nový zastupující učitel Jan Matouš, narozený 1. října 1893 v Odolené Vodě. Během 1. světové války byl zajat a v letech 1917-1920 sloužil v ruských legiích v hodnosti nadporučík. Jeho předchozí působení byla chlapecká škola v Čakovicích.¹²⁸ V tomto roce učila ženským ručním

---

¹²² Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 290.

¹²³ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

¹²⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 313.

¹²⁵ Tamtéž, str. 358.

¹²⁶ Tamtéž, str. 354.

¹²⁷ Tamtéž, str. 343.

¹²⁸ Tamtéž, str. 381.

pracím Františka Zahálková, vzápětí ji nahradila Aloisie Kellnerová a náboženství vyučoval P. Václav Cháb. Ve školním roce 1929-1930 nastoupila na zdejší školu Anna Šimanová. Anna Sobotková na ni vzpomíná takto: „Do d'áblické školy jsem chodila pět let od roku 1929-1934 a po celou dobu školní docházky byla naší třídní učitelka Anna Šimanová. Chovala se k nám, jako by byla naší matkou. Učila nás poznávat nejen odborné předměty, ale vštěpovala nám poctivost, pracovitost, pravdomluvnost, pořádkumilovnost, úctu ke starším aj. Snažila se, abychom pochopili, co je to vlastenectví, abychom ctili dějiny našeho národa a milovali češtinu. Seznámila nás také s odlišnostmi mezi češtinou a slovenštinou, což pro nás bylo užitečné mj. když k nám do třídy přišly slovenské dívky, které byly v Ďáblicích se svými rodiči, kteří každý rok jezdili do Čech na sezóní zemědělské práce a byli zaměstnáni u řádu Křížovníků s červenou hvězdou (tehdy ve 30. letech byla u nás v ČSR vysoká nezaměstnanost). Když si nalistuji v památkovním zápisi paní učitelky, jeho závěr je: „*Kdyby Tě život někdy krvavě ranil, přijď, pomohu Ti nést jeho tíži.*“ Takových situací jsem měla v životě dost.“ V roce 1930 byla jako definitivní učitelka na zdejší školu dosazena učitelka Pavla Jozová, narozena 27. listopadu 1901 v Předslavi. Předchozí působiště byly obecné školy ve Švihově a Předslavi. V roce 1931 byli na zdejší školu dosazeni Bohuslav Vytiska a Miloslav Paroulek a Jiřina Hodanová. V roce 1932 byl ustanoven definitivním učitelem Jan Holub, narozen, který před nástupem do d'áblické školy vyučoval v dívčí škole na Žižkově. Učitelka Pavla Jozová dostala zdravotní dovolenou a místo ní nastoupila na zdejší školu výpomocná učitelka Vlasta Rypáčková.

V roce 1934 na vlastní žádost odešel řídicí učitel Jan Pavlásek a při odchodu do důchodu mu bylo věnováno pochvalné uznání zemské školní rady. Ve funkci ho nahradil Václav Bláha, dosavadní řídicí učitel v Odolené Vodě.¹²⁹ Ve školním roce 1935-1936 se konaly velké personální změny. Tehdy nastoupili na d'áblickou školu: Karel Kadet, Emilie Klingerová, Anna Machová, Marta Ságlová a Hedvika Měchurová jako učitelky ženských ručních prací a praktikantka Věra Kühnová.¹³⁰ V roce 1937 byly na tuto školu přeloženy zatímní učitelky Eliška Schusterová narozena 13.8. 1900 ve Vídni a Jarmila Kuchtová narozena 14.2. 1906 v Kučeři na Milevsku. Dne 1. července 1938 byl ustanoven na zdejší školu¹³¹ definitivním učitelem Antonín Havránek, narozen 22. února 1897 v Komárnu. Dne 31. ledna byly na základě zákona Německa o propouštění vdaných zaměstnankyň propuštěny Marie Dolejšová

---

¹²⁹ WIMMER M., Ďáblice, str. 79.

¹³⁰ Pamětní kniha d'áblické školy 1888-1940, str. 456.

¹³¹ Tamtéž, str. 487.

a Anna Machová.¹³² Po odchodu Václava Bláhy byl ustanoven správcem školy dne 20. září 1939 nejstarší definitivní učitel Otakar Widemann.¹³³

Během druhé světové války se učitelský sbor měnil podle nařízení a potřeb Německa. Mnoho učitelů bylo posláno například do některých továren v Čechách nebo jako pomocná síla do nacistického Německa. Ve školách byly ubytovány tzv. Národní hosté a z hlediska nedostatku sociálních potřeb někteří žáci školu nemohli navštěvovat nebo naopak škola nemohla disponovat dostatkem uhlí apod. Školy musely posílat okresním školním výborům prohlášení, že nikdo z učitelského sboru není židovského původu. Na d'áblické škole žádní učitelé židovského původu nebyli, ale propuštěny byly Marie Dolejšová a Anna Machová, kvůli nařízením o propuštění z důvodu vstoupení do svazku manželského. Na jejich místa byli přiřazeni Wilém Beneš, Růžena Klusíková a výpomocný učitelé Vojtěch Horák a Jana Černá. Na d'áblické škole byla z důvodu špatných sociálních poměrů zřízena pomocná škola pro méně schopné žáky.¹³⁴ Ve školním roce 1941-1942 byli ustanoveny zatímní učitelky Věra Grimmová a Milada Čermáková, neboť Bohuslav Vytiska začal tomto roce vykonávat funkci vládního komisaře a Pavla Jozová byla přeložena do Prahy.¹³⁵ V roce 1943 byla Milada Čermáková na vlastní žádost přeložena do Prahy a na jejím místě ji nahradila Dobromila Ptáčková. Téhož roku, z důvodu náhlé operace, ustanovil řídicí učitel Otakar Widemann učiela Karla Vlasatého svým zástupcem. Po uzdravení se vrátil Otakar Widemann opět do funkce řídicího učitele. Karel Vlasatý byl pracovně nasazen do Berlína a na jeho místo nastoupila Karla Šlajcerová.¹³⁶ Na konci roku 1944 se vrátil učitel Bohuslav Vytiska, který byl ze zdravotních důvodů propuštěn z organizace Todt, což byla skupina, která budovala obranou linii západní hranice Německa. Poslední změnou v učitelském sboru během 2. světové války byl nástup Františka Maříka, který se vrátil z říše, kde pracoval jako pomocný dělník.¹³⁷

Po řídicím učitelovi Otakarovi Widemannovi nastupuje v roce 1946 do funkce řídicího učitele v obecné škole Adolf Loucký, který působil na zdejší škole do roku 1948. Po něm nastoupil na jeho místo Václav Slad. 1. ledna 1951 došlo ke sloučení národní a střední školy a o rok

---

¹³² Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 487.

¹³³ WIMMER M., Ďáblice, str. 79.

¹³⁴ Obecní kronika, nestránkováno.

¹³⁵ Kronika školní 1940-1952, str. 13.

¹³⁶ Tamtéž, str. 13.

¹³⁷ Tamtéž, str. 14.

později byly tyto školy sloučeny v devítiletou střední školu.¹³⁸ V roce 1946 do funkce zatímního ředitele měšťanské školy v Ďáblicích Ladislav Bernat. Spolu s Ladislavem Rusínem vedli dva keramické kroužky a také vyučoval těsnopisu. Po ukončení druhé světové války byl na zdejší školu ustanoven Oldřich Král, který během války pracoval ve firmě Elektrotechna a Marie Zídková - Schläglová jako učitelka ženských ručních prací. Dne 1. září v roce 1947 byl dosazen na ěáblickou školu Miroslav Sejk, který později s Milanem Āerným a Jiljím Kubcem vedli dramatický kroužek. Změna učitelského sboru pokračovala dosazením na zdejší školu Bořivojem Haškem, který sloužil v zemské školní radě, věnoval se studiu přírodních věd, filozofii a také byl skladatelem vážné hudby. Na škole vyučoval hudební výchovu. Dále také nastoupila na zdejší školu Marie Sternová, která se věnovala studiu anglického, německého a ruského jazyka. Během druhé světové války byla nasazena v Německu a poté dva roky vyučovala v pohraničí v Nýrsku.¹³⁹ Po vzniku měšťanské školy, kdy měla ěáblická škola již dvě budovy, potřebovala také správce. Antonín Āáp narozen 4. května 1904 se vyučil kamenosochařskému řemeslu, v roce 1943 byl totálně nasazen v Praze a v roce 1945 nastoupil na místo hrobníka v ěáblicích a zároveň byl zaměstnán jako školník ěáblické školy. Ve školním roce 1948-1949 odešli ze služby v ěáblické škole Marie Sternová, František Mařík a tito byli nahrazeni Josefem Řehkou, narozeným 24. února v Březových Horách 1893 a Josefou Záviškovou, narozenou 25. května 1888 v Sádce u Příbrami. V roce 1950 odchází Josefa Závišková a nahrazuje jí Růžena Marhounková, narozena 19. října 1917.

Ve školním roce 1950-1951 odchází Ladislav Bernat na školu v Āakovicích a na jeho místo přichází Zdeněk Corn narozen 24.4. 1921. Jeho velkým koníčkem byla astronomie. Spolu s Miroslavem Wimmerem a dr. Hubertem Sloukem se zasloužili o výstavbu hvězdárny na buližníkové skále v ěáblicích. Byl také vedoucím astronomického kroužku pro žáky ěáblické školy. Vedoucím hvězdárny byl až do svého odchodu do důchodu v roce 1981.¹⁴⁰ Panu Zdeňku Cornovi byl také posmrtně udělen titul čestného občanství dne 28.2. 2018. Pamětní list a kovové ocenění pro prvního Āestného občana MĀ Praha – ěáblice Zdeňka Corna in memoriam převzali jeho manželka Jaroslava a syn Zdeněk za účasti pánů starosty ing. Miloše Růžičky a místostarosty Martina Tumpacha, tří zastupitelek městské části ěáblice, ředitele Základní školy ěáblice Mgr. Josefa Buchala , pamětníků z řad žáků a kolegů i současných

---

¹³⁸ WIMMER M., ěáblice, str. 80.

¹³⁹ Kronika školní 1940-1952, str. 14.

¹⁴⁰ ěáblický zpravodaj, periodický tisk územního samosprávného celku 1/2018, str. 3.

učitelů a žáků.¹⁴¹ Ve školním roce 1951-1952 odešla na vlastní žádost Marie Špertová a také František Pospíšil. Na jejich místa byli dosazeni Ladislav Lízner a Jindra Hlavsová. Následujícího školního roku byly národní a střední školy sloučeny v osmiletou střední školu s jedenácti třídami na škole národní a šesti třídami ve škole střední.¹⁴² Ředitelem byl jmenován Josef Sýkora a jeho zástupcem František Pflieger.¹⁴³ Ve školním roce 1953-1954 začala učit manželka Miroslava Sejka, Blažena Sejková, která vyučovala tělesnou výchovu a český jazyk a také Bedřiška Kašparová s aprobací německý jazyk – francouzský jazyk. O rok později nastupuje na d'áblickou školu Milan Černý, narozen 10. listopadu 1931 v Praze. S Jiljím Kubcem a Miroslavem Sejkem byli vedoucími dramatického kroužku nazvaného „SEJČEK“ – Sejk, Černý, Kubec, ve kterém s žáky připravovali mnoho divadelních představení.¹⁴⁴ V školním roce 1956-1957 nastoupili na zdejší školu Eva Chodová a Marie Tahovská a o rok později Božena Humlová a Jarmila Panenková. V roce 1958-1959 byl dosavadní ředitel Josef Sýkora vyznamenán vzorným učitelem a ustanoven zemským školním inspektorem. Na jeho místo byl jmenován Zdeněk Corn.¹⁴⁵ V roce 1960 nastoupili na zdejší školu Vlasta Chramostová a Jiljí Kubec.¹⁴⁶

---

¹⁴¹ D'áblický zpravodaj, periodický tisk územního správního celku 1/2018, str. 3.

¹⁴² WIMMER M., D'áblice, str. 82.

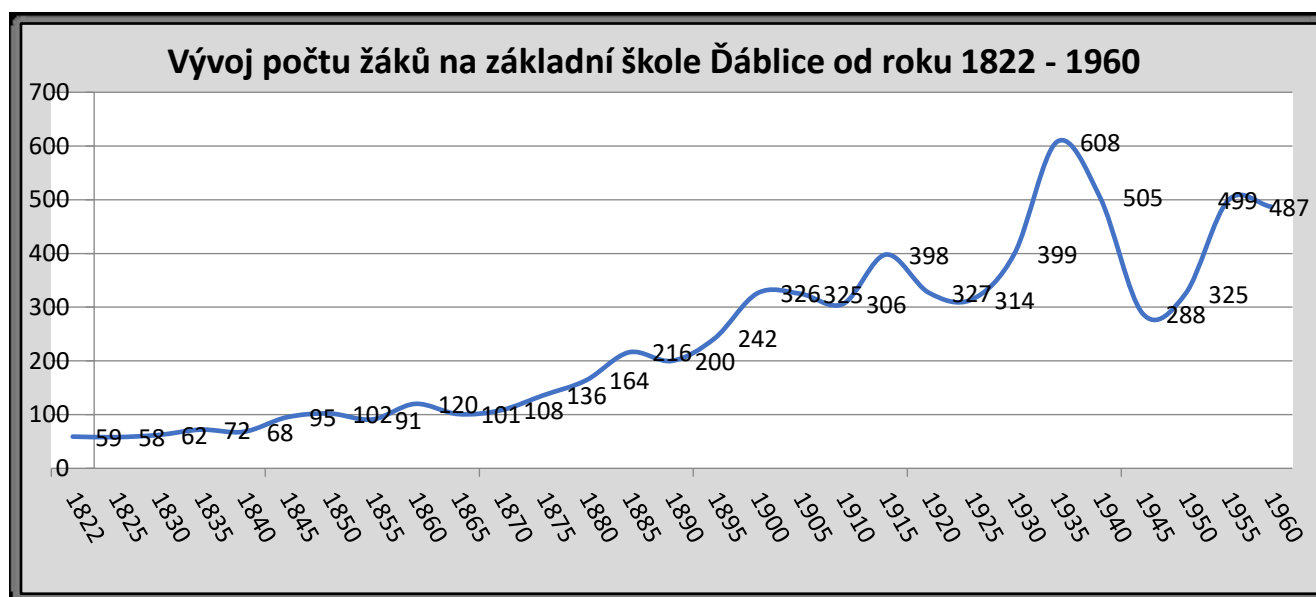
¹⁴³ Tamtéž, str. 82.

¹⁴⁴ Kronika školní 1952-1989, nestránkováno.

¹⁴⁵ WIMMER M., D'áblice, str. 83-84.

¹⁴⁶ Kronika školní 1952-1989, nestránkováno.

3.4 Vývoj počtu žáků v dáblické škole

Obr. 3.1 Počet žáků na škole v Dáblicích ve sledovaném období 1822-1960 (Zdroj: Základní škola Dáblice – Kroniky)

Z předchozího grafu je zřejmé, že počet žáků měl stoupající tendenci až do začátku druhé světové války. V období let 1895-1910 se počet žáků mírně zvýšil, jelikož v této době byl zvýšen počet obyvatel Dáblic z 990 na 1700 obyvatel.¹⁴⁷ Počet žáků se úměrně zvýšil s počtem obyvatel. Nejvýraznější nárůst žáků byl v letech 1925-1935. Příčinou tohoto vzestupu byl příchod obyvatel z ostatních krajů Československa za prací do Prahy a okolí a jejich děti se učily v místních školách. Počet obyvatel stoupl v těchto letech z 1694 na 4344 lidí.¹⁴⁸ Křivka ukazuje v průběhu let nejvyšší hodnoty na začátku druhé světové války. V tomto období se mnoho lidí muselo nesvobodně vystěhovat a postoupit své domovy německému obyvatelstvu. Do dáblické školy se přihlásil velký počet dětí i včetně jednoho učitele z pohraničí.¹⁴⁹ Vlivem druhé světové války počet žáků prudce klesnul, ale v 50. letech je opět viditelný nárůst žáků.

¹⁴⁷ Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online]. ČSÚ ©2016 [cit. 12.7. 2018]. dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=%C4%8E%C3%A1blice&bkvt=xI7DoWJsaWNI&katalog=all&pvo=SCHIST08obyv>

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Pamětní kniha obecné školy v Dáblicích 1888-1940, str. 485.

3.5 Průběh školního roku

Během školního roku se kromě samotného vyučování byly uspořádány různé události a slavnosti, které se konaly v určitých obdobích. Učitelský sbor a žáci se pravidelně zúčastňovali oslav různých jubilejí panovnického rodu nebo naopak smutečních akcí, kdy uctívali památku některého z panovníků a po vyhlášení republiky některých z prezidentů. V Rakousku – Uhersku byl jeden z povinných předmětů náboženství, které se žáci učili na tzv. náboženských cvičeních, a z kterého se na konci školního roku skládala zkouška.¹⁵⁰ Účastnili se také prosebných průvodů k obci Zdibům nebo na vrch Ládvi.¹⁵¹ Po vyhlášení republiky byl ministerským výnosem ze dne 25.11. 1918 č. 214 tento předmět dobrovolný a záleželo pouze na rodičích, jestli se děti budou náboženství účastnit.¹⁵² Pro žáky bez vyznání hovořil zákon č. 226 § 3 ze dne 13. července 1922, který zní takto: „*Žáci bez vyznání nebo vyznání státem neuznaného jsou všeobecně zproštěni povinnosti, aby se zúčastnili vyučování náboženství. Žáci vyznání ostatních budou okresním úřadem školním, na Slovensku a na školách menšinových příslušným okresním (obvodním) inspektorem školním, zproštění této povinnosti, požádají-li o to písemně nebo protokolárně jejich rodiče nebo jejich zástupci.*“¹⁵³

Začátek školního roku byl vždy zahájen zápisem dětí do jednotlivých tříd a poté se všichni odebrali do zdejší zámecké kaple, kde se konaly tzv. slavné služby Boží. Konec školního roku byl taktéž ukončen bohoslužbou v kostele sv. Václava na Proseku, odkud se žáci pěšky přesunuli do školní budovy, kde jim byla předána vysvědčení.¹⁵⁴ Konaly se také školní inspekce, které měly za úkol prohlédnout školu. Školní inspektor byl povinen sledovat průběh vyučování, ale také hodnotit stav školní budovy apod.

3.6 Škola během slavnostních a významných dnů

---

¹⁵⁰ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 46.

¹⁵¹ Tamtéž, str. 39.

¹⁵² Tamtéž, str. 341.

¹⁵³ Zákon č. 226/1922 Sb., In: Sbíрка zákonů.

¹⁵⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 53.

Jak již bylo uvedeno, ve školách se slavila jubilea panovnické rodiny. Každoročně dne 4. října na svátek Františka a 19. listopadu na svátek Alžběty, se konaly slavné služby Boží v kostele sv. Václava na Proseku, po kterých žáci také zpívali císařskou hymnu a poté se odebrali pěšky do školní budovy, kde učitel promluvil k žákům o výborných činech císaře¹⁵⁵

2. prosince byly rovněž slouženy slavné služby Boží na výročí nastoupení Františka Josefa I. na trůn. Na čtyřicetileté, padesátileté a šedesátileté výročí od nastoupení Františka Josefa I. na trůn se žáci po slavné mši svaté odebrali do slavnostně vyzdobené třídy, kde před obrazem Jeho Veličenstva promluvil řídicí učitel o významu tohoto dne pro celou říši a zejména pro národ český. Poukázal, jak je český lid zavázán vznešenému mocnáři za 50 let vlády Jeho Veličenstva, císaře a krále. Poté děti a všichni přítomní zazpívali „Hymnu národů.“ Nakonec každý z žáků dostal obraz Jeho Veličenstva a v roce 1898 také novou korunu raženou Vídeňskou mincovnou.¹⁵⁶ Jedna z prvních dochovaných zmínek o významných dnech je z 13. července 1891. V tomto roce se žáci d'áblické školy také zúčastnili Jubilejní zemské výstavy v Královské oboře na památku stého výročí od konání První průmyslové výstavy v roce 1791 v Klementinu. Iniciativa ke zřízení stálého výstaviště v Praze a zorganizování všeobecné jubilejní výstavy se chopila pražská a obchodní komora. Expozice byla koncipována podle návrhu vypracovaného již v listopadu 1889 stavebním radou Bulířem a doplněného podle připomínek architekta Wiehla.¹⁵⁷ Žáci si prohlédli hlavní budovu a všechny pavilony jako například Pavilon českých turistů nebo Balónovu arénu. Podívali se také na Vejrubovu výstavu Dvacet tisíc mil pod mořem a zúčastnili se jízdy po skluzavce, která byla v oboře.¹⁵⁸ Zdrželi se zde až do večera, aby spatřili nádherný obraz Křížíkovy světelné fontány. Ve večerních hodinách odjížděli všichni zúčastnění přívozem přes řeku a poté povozy do Ďáblic. Koncem září roku 1891 přijel císař František Josef I., aby si prohlédl již zmiňovanou zemskou výstavu v Praze. Dne 1. října odjížděl vlakem směrem na Liberec a na nádraží v Čakovicích se seřadili žáci zdejší školy i škol sousedních, aby pozdravili svého císaře.¹⁵⁹ Dne 24. září 1900 se konaly slavné služby Boží na počest narozenin Františka Josefa I. Po nich se žáci přesunuli do IV. třídy, aby jim bylo vysvětlena důležitost tohoto dne.¹⁶⁰

---

¹⁵⁵ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 23.

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 117.

¹⁵⁷ Dokumenta Pragensia XII str. 333.

¹⁵⁸ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 45.

¹⁵⁹ Tamtéž, str. 83.

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 83.

Jak již bylo zmíněno významným dnem bylo vysvěcení nové školní budovy v roce 1901, ve které se dodnes žáci učí. Celá obec se potáhla slavnostním hávem a nebylo domu, který by nebyl slavnostně vyzdobený.¹⁶¹ Jelikož byl patronem d'áblické školy Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, slavili také žáci a vedení školy slavnosti s ním spojené. Dne 28. října byla roku 1908 slavnostně posvěcena P. Františkem Maratem kvůli narůstající populaci nově rozšířená zámecká kaple, ve které byla za přispění majetných obyvatel Ďáblic vyzdobena svatyně zakoupením zlatých lamp a drahocenných koberců.¹⁶² Téhož roku se konala 2. prosince školní slavnost na počest šedesátiletého výročí od nastoupení k vládě Františka Josefa I. Slavné služby Boží se konaly v d'áblické zámecké kapli. Poté se všichni přesunuli do vyzdobené tělocvičny, kde za účasti místní školní rady a dalších byly předneseny žáky básně a zpívaly se národní písně. Na památku tohoto výročí tehdejší starosta věnoval 25 dětem obuv a teplé punčochy.¹⁶³ Za účasti celé školní rady se dne 21. dubna 1913 konala oslava dvoustého výročí od vydání pragmatické sankce Karlem VI.¹⁶⁴ Poté se shromáždili žáci ve škole, kde byli řídicím učitelem poučeni o významu státního aktu Karla VI. nejen pro celou říši ale i pro naši vlast.¹⁶⁵ Po svolání slávy císaři a zazpívání rakouské hymny byly žákům předváděny světelné obrazy Českého ráje zejména Sobotecka a Prachovských skal.¹⁶⁶ Po malém oddechu byly dětem předčítány národní pohádky, které doprovázely světelné obrazy. Významný den připadl na 12. května 1918, kdy se za účasti zástupců slovanských národů konaly velkolepé slavnosti na oslavu výročí založení Národního divadla v Praze. Slavilo se i v Ďáblicích, kde se za účasti všech místních spolků a občanů 9.-11. května konaly tři dětská divadelní představení, ve kterém účinkovali žáci d'áblické školy a dvě představení pro dospělé.¹⁶⁷ Dne 12. května byly po přednášce pořádané obcí slavnosti zakončena průvodem v malebných krojích a na závěr národními tanci.¹⁶⁸

Po vzniku samostatné Československé republiky byly slavnosti konané jiným způsobem, nežli tomu bývalo za Rakouska-Uherska. Slavné služby Boží, jak se bohoslužbám říkalo, již nebyly povinným úvodem všech slavností a nezpívala se rakouská hymna, ale hymna

---

¹⁶¹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 201.

¹⁶² Tamtéž, str. 202.

¹⁶³ Tamtéž, str. 203.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 237.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 237.

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 238.

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 337.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 337.

československá nebo jiné písně v českém jazyce. Opět se slavila výročí významných osobností jako prezidenta T.G. Masaryka, ale také jiných osob jako například Jana Ámose Komenského, Boženy Němcové, Karla Havlíčka Borovského nebo Josefa Mánesa.¹⁶⁹ Den po vyhlášení samostatného státu 29. října byly děti poučeny o významu tohoto aktu a 4. listopadu byla uspořádána za účasti vedení školy a žáků malá školní slavnost na oslavu státnosti.¹⁷⁰ Dne 7. března 1919 byly oslaveny 69. narozeniny prezidenta T.G. Masaryka. Při slavnosti účinkoval střídavě učitelský sbor přednášením sborových vlasteneckých písní a k tomu jednotliví žáci přednesem básní.¹⁷¹ Na památku národního osvobození oslavily všechny místní spolky a organizace slavnost „Sázení lip svobody“ a májí za účasti všech občanů z Ďáblic i z okolí. Po slavnosti byly zasazeny na náměstí obce 4 lípy, poté řídící učitel Jan Pavlásek přednesl slavnostní řeč a také žáci recitovali básně.¹⁷² První výročí samostatného Československa bylo slaveno v Ďáblické škole recitací žáků, zpěvem a také byla uspořádána učitelským sborem pro širší veřejnost akademie.¹⁷³ Dne 1. března 1924 při příležitosti stých narozenin Bedřicha Smetany byla ve škole uspořádána oslava na počest geniálního skladatele a tvůrce české národní hudby.¹⁷⁴

V Ďáblické škole probíhaly také oslavy Míru, které byly spjaté s československým Červeným křížem. S ním byly úzce spjaty manželka Edvarda Beneše Hana Benešová a dcera T.G. Masaryka Alice Masaryková, která byla předsedkyní této organizace 20 let. Od ní také pochází myšlenka velikonočního Míru Červeného kříže.¹⁷⁵ Žáci Ďáblické školy během slavnosti Míru předvedli scénu „Smrt neseme ze vsi.“¹⁷⁶ Od 25. března do 1. dubna 1928 proběhla akce pořádaná Svazem abstinentské mládeže „Týden střízlivosti,“ během které byla žákům Ďáblické školy udělena přednáška o škodlivosti lihových nápojů a byly jim také rozdány propagační letáky s výzvou nového členství spolku.¹⁷⁷ Závěr tohoto roku byl ukončen dne 28. června slavnostní školní besídkou na oslavu 10. výročí státní samostatnosti. Za přítomnosti místní školní rady, zástupců obce a rodičů byla vztyčena státní vlajka a po

---

¹⁶⁹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 340.

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 339.

¹⁷¹ Tamtéž, str. 341.

¹⁷² Tamtéž, str. 350.

¹⁷³ Tamtéž, str. 357.

¹⁷⁴ Tamtéž, str. 378.

¹⁷⁵ ŠVEJNOHA J., Alice Masaryková, str. 93.

¹⁷⁶ Pamětní škola obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 387.

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 399.

proslovu řídicího učitele žáci recitovali básně a zpívali národní písně.¹⁷⁸ Pro děti zajímavou událostí, která se později každoročně konala ve třicátých letech, byl tzv. Den spořivosti, ve kterém učitelé poučovali žáky o důležitosti spoření a dětem byly rozdány vkladní knížky Lidové záložny v Praze 2 s vkladem 5 korun a Občanské záložny se základním vkladem 10 korun.¹⁷⁹

Dne 24. května 1934 se konaly prezidentské volby, v kterých zvítězil 327 hlasy ze 418 platných T.G. Masaryk. Tato volba byla vítána oslavami nejen v Praze, ale i po celé republice. V Ďáblicích byla škola ozdobena státními prapory, děti byly poučeny o významu této události a následně byla oslavena lampiónovým průvodem s hudbou po obci s přednáškou.¹⁸⁰ Dne 28. května 1935 se poprvé slavily narozeniny nového prezidenta Edvarda Beneše. Školní budova měla vyvěšenou státní vlajku, žáci ve třídách recitovali básně, zpívali národní písně a nakonec zazpívali státní hymnu.¹⁸¹ Dne 5. dubna 1936 se opět konala Stromková slavnost pořádaná „Spolkem přátel zahrad“. Žáci všech tříd sázeli stromy na určených místech obce zejména „Na parcelách.“ Každá třída si zasadila jednu lípu na novém náměstí, kde měl slavnostní proslov k žákům řídicí učitel Václav Bláha o sázení, ochraně a užitečnosti stromů.¹⁸² Vysazeno bylo 24 líp na náměstí v zahradní čtvrti, 66 javorů v ulicích Rokycanově, Šlikově, Budovcově, Harantově, Ládevské a vnějším okolí náměstí, 50 červených hlohů v ulicích Pražské a Kaplířově. V zahradě před školou 2 bílé akáty, 1 tují a 35 různých keřů.¹⁸³ Jedním z posledních slavnostních dnů ěáblické školy před 2. světovou válkou byla besídka, kterou dne 22. května 1938 uspořádal učitelský sbor v hotelu Veselý. Byly zde recitovány básně, tančily se národní tance, zpívaly se národní písně nebo se předváděla prostná rytmická cvičení. Nakonec žáci zazpívaly národní hymnu.¹⁸⁴

K čtvrtému výročí vstupu Sovětského svazu do války se konaly dne 22. června 1945 na ěáblické škole zvláštní slavnosti v rámci oslav Místního národního výboru. Oslava byla vysílána školním rozhlasem. Přítomni byli také předseda a Místního národního výboru a delegace Rudé armády v čele s gvardijním majorem Putininem. Proslovy tehdy měli členové

---

¹⁷⁸ Pamětní kniha obecné školy v ěáblicích 1888-1940, str. 404.

¹⁷⁹ Tamtéž, str. 435.

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 437.

¹⁸¹ Tamtéž, str. 450.

¹⁸² Tamtéž, str. 457.

¹⁸³ Tamtéž, str. 457-458.

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 477.

učitelského sboru, delegát Rudé armády a žáci recitovali básně.¹⁸⁵ První poválečný školní rok byl slavnostně zahájen dne 3. září 1945 předehrou opery Prodaná nevěsta. Poté zahájil řídicí učitel Otakar Widemann školní rok proslovem, ve kterém pojednával o rozdílech školní práce v minulých letech okupace a nynějším stavem již svobodné školy. Oslava byla zakončena státní hymnou a hymnou Sovětského svazu.¹⁸⁶ Jak již bylo řečeno krátce po druhé světové válce došlo ke zřízení měšťanské školy v Ďáblicích. Slavnostní otevření se konalo 1. září 1946, kdy se všichni žáci a učitelé, organizace a spolky s prapory ve slavnostních krojích shromáždili na tehdejším Rudém náměstí.¹⁸⁷ Slavnostní průvod se v čele s hudbou odebral k budově měšťanské školy, u které měli na připravené tribuně proslov: okresní školní inspektor Josef Loucký, osvětový inspektor J. Zítek, předseda místní školní rady Karel Mareš a ředitel školy měšťanské Ladislav Bernat.¹⁸⁸ Po prohlídce školy byla uspořádána v hostinci u Srchů zábava pro nejmenší a v hotelu u Veselých taneční zábava pro dospělé. Z celé slavnosti se vybralo 25 168 korun a tento obnos byl věnován na dobudování pavilonu školy¹⁸⁹ Na konci školního roku 1945-1946 byla měšťanská škola dokonce vyznamenána čestným uznáním ministerstva školství a osvěty diplomem, který zněl takto: *K návrhu okresního pedagogického sboru v Praze-venkov-sever uděleno bylo měšťanské škole v Ďáblicích čestné uznání za vzorné plnění vlastního školního programu, za ukázněné chování žactva a vynikající jeho píli. Za výkony dobrovolného pracovního družstva při škole, za sbírky pro kraje válkou postižené a jiné dobré činy školní žakovské samosprávy. Čestné uznání toť potvrzuje, že žactvo vyznamenané školy pochopilo heslo Mládež sobě a republice a ve smyslu Masarykova odkazu chápu svobodu národní a státní jako mravní závazek k svorné práci na výstavbě lidově demokratické republiky. Dr. Kudrnovský, V Praze dne 22.6. 1946.*¹⁹⁰

Dne 24. června proběhl na zdejší škole týden dětské radosti. V rámci této akce se konala domácí slavnost za účasti zástupců rodičovského sdružení, předsedy místní školní rady a starosty obce. Při shromáždění přednesl proslov řídicí učitel Ladislav Bernat. Poté věnoval předseda školní rady knihu Meč proti meči od Eduarda Štorcha, nejhodnějším žákovi,

---

¹⁸⁵ Kronika školní 1940-1952, str. 6.

¹⁸⁶ Kronika měšťanské školy v Ďáblicích, nestránkováno.

¹⁸⁷ Kronika školní 1940-1952, str. 23.

¹⁸⁸ WIMMER M., Ďáblice, str. 81.

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 81.

¹⁹⁰ Obecní kronika, str. 9.

pozdějšímu herci Františkovi Husákovi.¹⁹¹ Dne 8. května 1947 na dvouleté výročí od osvobození probíhaly na d'áblické škole oslavy. Žáci a vedení školy se spolu s ostatními občany obce shromáždili u pomníku padlých, kde proběhl pietní akt na památku padlých a umučených během druhé světové války. Proslov přednesl zástupce československé církve bratrské P. J. Mikulčák a učitelé Ladislav Rusín, Bořivoj Hašek a František Procházka spolu s žáky přednesli básněmi a písněmi vzpomínkový program.¹⁹² O den později pokračovaly slavnosti v sále tehdejšího hotelu u Veselých slavnostním programem Místního Národního Výboru, Sokola, Sborem dobrovolných hasičů a žáky, kteří jako předešlý den opět přednášeli básně.¹⁹³ Tehdejší ředitel Ladislav Bernát vytvořil půlhodinové pásmo nazvané: „Jeden den školy v přírodě“ a dokázal uskutečnit jeho provedení pásma v rozhlase „MEVRO“ (mezinárodní výstava rozhlasu). Dne 22. června 1948 v době od 10:30-11:00 účinkovalo z d'áblické školy 5 učitelů, 60 žáků a doprovázel je klavírista František Procházka. Během výstupu byl přítomen také ministerský školní inspektor Dufek, který v rozhlase hovořil o školách v přírodě.¹⁹⁴

Po nástupu komunistické strany k moci se konaly často slavnostní akce, které byly politického charakteru jako oslava Velké říjnové revoluce, svátek práce, oslavy československého-sovětského přátelství, vítězného února, nebo výročí osvobození Rudou armádou. Již před únorem 1948 byla na d'áblické škole uspořádána ve dnech 8. a 9. listopadu 1947 na školním jevišti v tělocvičně v budově obecné školy slavnostní akademie říjnové revoluce SSSR. Hlavní část programu byly ruské národní tance, které pod vedením Ladislava Rusína předvedly žákyně měšťanské školy. Akademii ukončil Bořivoj Hašek vlastní skladbou Sbratření Slovanů.¹⁹⁵

Dne 5. března 1948 byla pro obě školy uspořádána oslava T.G. Masaryka, bitvy u Bachmače, Sokolova a 30 let Rudé armády. Oslava byla zahájena státními hymnami Československa a Sovětského svazu a žáky byly předneseny české i ruské básně a sborové písně pod vedením učitelem Ladislavem Rusínem. Učitel Miloslav Paroulek přednášel o významu Bachmače, o Sokolovu Bohuslav Vytiska, o třicetiletém výročí Rudé armády Vojtěch Horák a o současné vládě řídící učitel Antonín Loucký. Celou slavnost ukončila scéna předvedená žáky a řízená

---

¹⁹¹ Kronika obecné školy v Ďáblicích 1940-1952, str. 56.

¹⁹² Kronika měšťanské školy v Ďáblicích, nestránkováno.

¹⁹³ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁹⁴ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁹⁵ Tamtéž, nestránkováno.

Bořivojem Haškem.¹⁹⁶ Dne 29. září byla uspořádána na zdejších školách tzv. Mírová slavnost. Za přítomnosti rodičů, zástupců KSČ, místního národního výboru a patronátu Tesla byl při této příležitosti znovu organizován pionýrský oddíl a veřejně vyhlášeny socialistické smlouvy učitelů střední školy a žákovských organizací obou škol.¹⁹⁷ Dne 19. prosince u příležitosti oslavy 70. let J. V. Stalina se konal slavnostní slib pionýrské organizace v Ďáblicích. Z Ďáblické školy přijalo pionýrský odznak rudý šátek 10 chlapců a 21 děvčat. Oslavy pokračovaly budovatelskými a ruskými písněmi.¹⁹⁸ Dne 7. října 1950 se konala slavnost - Den Armády. V tento den přijeli na zdejší školu zástupci vojenské posádky z obce Kbely, aby společně s žáky a učitelským sborem tuto akci oslavili. Žáci přednášeli básně, zpívali písně a výňatky z knih o československé armádě.¹⁹⁹ Oslav 1. Máje 1951 se účastnilo také 120 žáků Ďáblické školy slavnostního průvodu v Praze. Každý z nich měl na dřevěné tyči papírovou holubici nebo knihu a oblečení byly v pionýrských krojích.²⁰⁰ Během Mezinárodního dne žen dne 8. března 1952 se konala slavnost v nedaleké továrně v Avii v Čakovicích. Děti věnovaly svým matkám přání a zahrály hru Zpěv míru.²⁰¹ Během školního roku 1954-1955 se účastnili žáci Ďáblické školy 1. celostátní spartakiády. Nejdříve se žáci účastnili okresní spartakiády v Bášti, kde cvičilo 240 cvičenců a na celostátní se účastnilo 135 žáků 4.-8. třídy.²⁰²

3.7 Škola během smutečních dnů

Na památku zemřelých nebo jiných smutečních událostí se i školy musely přizpůsobovat. Jednu z prvních zmínek v pamětní knize Ďáblické školy o těchto událostech je z roku 1889, kdy spáchal sebevraždu syn Františka Josefa I. korunní princ Rudolf. Ve škole se nesmělo vyučovat a konaly se tzv. „smuteční služby Boží,“ což znamená zádušní mše. V pamětní knize se píše: „*Jenom hluboké projevení účasti na kruté ráně, ze strany všech vrstev obyvatelstva mohlo veliký ten zármutek jasného rodu zmírniti.*“²⁰³ Dalším úmrtím v panovnické rodině byla smrt arcivévodý Albrechta Fridricha Rakousko–Těšínského, vnuka Leopolda II. Smuteční služby Boží se tehdy nekonalý v Ďáblické zámecké kapli, ale ve farním

---

¹⁹⁶ Kronika měšťanské školy v Ďáblicích, nestránkováno.

¹⁹⁷ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁹⁸ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁹⁹ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰⁰ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰¹ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰² Kronika školní 1952-1989, nestránkováno.

²⁰³ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 31.

kostele sv. Václava na Proseku. Žáci a tehdejší učitel Josef Krušina ze Švanberka se jich neúčastnili, protože cesta byla údajně neschůdná, a proto byla přítomna pouze místní školní rada. Žáci se shromáždili ve třetí třídě, kde byli poučeni o životě a zásluhách arcivévodě.²⁰⁴ Dne 10. září 1898 byla zavražděna manželka Františka Josefa I. Alžběta Bavorská. Dne 20. září se konaly slavné služby Boží v Ďáblicích v zámecké kapli a po nich byli žáci poučeni, jakou ztrátou císařská rodina utrpěla.²⁰⁵ Tyto smuteční slavnosti se opakovala až do konce rakousko-uherské nadvlády roku 1918.

Po atentátu na Františka Ferdinanda d'Este 28.6. 1914, se konaly po celé zemi zádušní mše. Výnosem okresní školní rady ze dne 30.6. č. 2074 byly nařízené smuteční služby Boží, které se konaly v zámecké kapli za účasti žáků, učitelů místní školní rady a dalších.²⁰⁶ Dne 28. listopadu po smrti Františka Josefa I. se konaly v Ďáblické zámecké kapli slavné služby Boží. Školní budova byla potažena černým praporem na znamení lítosti a zármutku odchodem panovníka.²⁰⁷ Dne 2. prosince na den 68letého výročí od nastoupení Františka Josefa I. na trůn byly opět slouženy smuteční služby Boží, kterých se zúčastnili žáci s učiteli a poté měl každý třídní učitel ve své třídě proslov o zásluhách vladaře. Poté se konala sbírka ve prospěch České zemské komise s výtěžkem 60 korun.²⁰⁸

Po vzniku samostatného Československa se smuteční dny již nezahajovaly smutečními bohoslužbami, jako tomu bylo během rakousko-uherské nadvlády. Dne 14. září 1937 ve 3:00 na zámku v Lánech zemřel první československý prezident T.G. Masaryk. Dne 17. září téhož roku byla na Ďáblické škole uspořádána tzv. „Tryzna“, což bylo smuteční shromáždění všech žáků a vedení školy. Během tohoto dne se dle ministerského výnosu na škole nevyučovalo.²⁰⁹ V den konání pohřbu 21. září 1937 T.G. Masaryka se opět nevyučovalo.²¹⁰ Po druhé světové válce se před školou konal pietní akt na počest padlým Ďáblickým bojovníkům během světových válek.

---

²⁰⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 82.

²⁰⁵ Tamtéž, str. 86.

²⁰⁶ Oběžníky 1878-1927, nestránkováno.

²⁰⁷ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 309.

²⁰⁸ Tamtéž, str. 336.

²⁰⁹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 473.

²¹⁰ Tamtéž, str. 473.

Obr. 3.3 Pietní akt padlým d'áblickým bojovníkům v roce 1946 (Zdroj: Obecní kronika)

Dne 3. září 1948 umírá prezident Edvard Beneš. Na d'áblické škole se ale žádná smuteční slavnost nekonala, v kronice je tato událost pouze zmíněna. Ve dnech 5. a 14. března umírá nejprve J.V. Stalin a po devíti dnech také prezident Klement Gottwald. Na škole byla uspořádána smuteční tryzna a také tisíce Pražanů se shromáždilo na Václavském náměstí. V novinách Rudé právo dne 10. března byla napsáno: „*V hlavním městě republiky Praze, v krajských a okresních městech, v halách továren, v jednotných, v jednotných zemědělských družstvech, na státních statcích, v státních traktorových stanicích, na školách a v kasárnách shromáždily se nepřehledné davy našich občanů, spjatých nejvroucnějšími city lásky a oddanosti k našemu osvoboditeli, velkému učiteli a věrnému příteli národů.*“²¹¹ V době smrti Antonína Zápotockého 13. listopadu 1957 byl provoz školy nepřerušeno, pouze řídící učitel přednesl proslov v rozhlase.²¹²

3.8 Škola v období první světové války 1914-1918

První světová válka neblaze ovlivnila chod škol v Čechách různými faktory. Po vyhlášení mobilizace byl z měst a vesnic odveden vysoký počet mužů včetně učitelů, byl nedostatek

---

²¹¹ Stalin bude žít na věky v srdcích lidstva. Rudé právo. KSČ, 1953/69 str. 4.

²¹² Kronika školní 1952-1989, nestránkováno.

potravin a školní docházka byla velmi nízká. Školní rok 1914-1915 na d'áblické škole byl zahájen v době, kdy mnoho okolností následkem rozpoutání světové války nepříznivým způsobem ovlivňovalo školství. Již 26. července 1914 vyhlášením mobilizace nastoupili k povinné vojenské službě pět ze šesti učitelů zdejší školy: Eduard Souček, Josef Kvaček, František Bilanský, Antonín Němeček a František Heicman.²¹³ Ve škole zůstal pouze řídicí učitel František Černý a k němu byli ustanoveni na počátku školního roku c.k. školní radou dva výpomocní učitelé František Koubek a František Plaček. Z důvodu úbytku učitelů bylo zahájeno ve všech šesti třídách polodenní vyučování.²¹⁴ Příslušníkům povoláných učitelů byly vypláceny prostřednictvím obecního úřadu a za součinnosti učitelstva vyživovací příspěvky, které záhy dosáhly výše tři až čtyři tisíce korun.²¹⁵ Život v obci plynul během prvního roku války zcela klidně. Kromě nedostatku mužských pracovních sil v zemědělství nebyl ve zdejší obci vliv války znát, ovšem neobvyklý jev v obci způsobil v říjnu příchod haličských uprchlíků z okresních vesnic do Ďáblic. Uprchlíci, vesměs židé, byli ubytováni v bývalém ovčíně, patřícímu velkostatku Rytířského řádu Křižovníků a deset dětí školou povinných bylo zapsáno do zdejší školy.²¹⁶ Tito žáci, kteří jako ostatní chodili do školy pouze ve zkráceném čase vypomáhali ostatním obyvatelům Ďáblic při práci na polích i v řemeslech.

V druhé roce války se v obci Ďáblice opět kromě odvedení mužské pracovní síly v rámci možností dařilo dobře. Práci musely zastat ženy a děti, zejména žáci vyšších ročníků. Aby obyvatelstvo netrpělo nedostatkem potravin, byla otevřena v září 1915 obecní prodejna, pro kterou se svolením školních úřadů byla propůjčena místnost ve školní budově.²¹⁷ V určených dnech v týdnu zde byly prodávány z obecních zásob mouka, krupice, fazole a otruby na krmení za stanovené ceny a za výkazní lístky.²¹⁸ Ve dnech 27.-29. září byla provedena za součinnosti žáků sbírka vlny, kaučuku a také mosazných hmoždířů. Vybrané předměty o váze 50 kg byly poslány „Válečnému pomocnému úřadu pro sbírku vlny a kaučuku“ ve Vídni.²¹⁹ Dne 4. října byly také oslaveny jmeniny Jeho Veličenstva ve škole a uspořádány zvláštní slavnosti, při nichž učitelé promluvili k žactvu, zúčastňujících se válečných pomocných akcí

---

²¹³ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 258.

²¹⁴ Tamtéž, str. 290.

²¹⁵ Tamtéž, str. 295.

²¹⁶ Tamtéž, str. 296.

²¹⁷ Tamtéž, str. 296-297.

²¹⁸ Tamtéž, str. 297.

²¹⁹ Tamtéž, str. 298.

minulého roku, vlastenecké proslovy a rozdali jim také „Pamětní listy.“²²⁰ Po školní slavnosti prodávaly dívky odznaky, které se nazývaly „Zlatý klas“ opatřené obcí. Výtěžek 24 korun byl odevzdán „Válečnému pomocnému úřadu“ ve Vídni ve prospěch sirotků po padlých zemědělcích.²²¹ Dne 16. října byl také proveden v obci soupis zásob obilí. Kvůli onemocnění řídicího učitele Františka Černého byl ustanoven zastupující učitel Bohuslav Sylla. Dne 30. října 1915 zemřel řídicí učitel František Černý, který na této škole působil od roku 1888. K uctění památky zesnulého řídicího učitele usnesl se učitelský sbor uspořádat sbírku mezi žáky i členy sboru ve prospěch české zemské komise během školního roku 1915-1916 a upsat za vybrané částky jeden úpis III. válečné půjčky 100 korun a věnovat tuto splátku komisi pro ochranu dětí v Praze.²²²

Na začátku roku 1916 došlo správně školy Nejvyšší díkuvzdání z řad c.k. zeměbrany učitelstvu a žactvu, za účinnou pomoc při hotovení teplého oděvu pro vojíny v poli a při sbírce kovů.²²³ Koncem února přišla zpráva o úmrtí bývalého učitele Antonína Němečka, který zemřel v ruském zajetí na následky nakažení tyfem. V květnu byla uspořádána sbírka tentokrát ve prospěch Červeného kříže, kterou žáci provedli pod dozorem a vedením učitelů na škole i v celé obci a vybrali 77,70 korun. Opět také prodávali odznaky a za ně dostali 16 korun, dohromady tedy 93,70 korun, které byly odeslány. Ve dnech 13. a 17. června 1916 byla uspořádána nová sbírka vlny a kaučuku pro válečné účely. Vybrané látky o váze 10,8 kg byly poslány do Vídně.²²⁴ Dne 11. července se konaly ve zdejší kapli zádušní služby Boží za zemřelého učitele Antonína Němečka, kterých se zúčastnili všichni žáci, učitelé i školní rada.

Školní rok 1916-1917 začal 16. září zápisovou sbírkou, která byla při této příležitosti provedena. Výnos 6,80 korun byl zaslán České zemské komisi. Zároveň byli žáci vyzváni k účasti na nastávajících „Obětních dnech.“²²⁵ Dnes 7. října vykonala školní mládež v obci sbírku ve prospěch „Obětního dne,“ která vynesla 120,20 korun. Dne 21. listopadu v 21:00 zemřel císař František Josef I.²²⁶ Dne 27. listopadu byly ostatky panovníka převezeny do dvorního hradu a 30. listopadu byly uloženy do kapucínské hrobky.²²⁷ Po celé říši se konaly

---

²²⁰ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940 Tamtéž, str. 289.

²²¹ Tamtéž, str. 289.

²²² Tamtéž, str. 326.

²²³ Tamtéž, str. 291-292.

²²⁴ Tamtéž, str. 292.

²²⁵ Tamtéž, str. 309.

²²⁶ Tamtéž, str. 309.

²²⁷ Tamtéž, str. 309.

zádušní bohoslužby, kterých se účastnili žáci a vedení školy. V Ďáblicích se konala 2. prosince 1916 bohoslužba v zámecké kapli a po ní provedena sbírka, při níž bylo ve prospěch České zemské komise vybráno 60 korun.

Dne 10. prosince 1916 se konala školní slavnost, při které bylo oslavováno vítězství dobytí hlavního města Rumunska Bukurešti a toho dne na základě c.k. okresní školní rady v Karlíně byla výuka zrušena.²²⁸ Následujícího roku 27. května se konaly za účasti žactva a vedení školy slavné služby Boží na počest jmenin císařovny a královny Zity a rovněž 8. května na počest jejích narozenin, byla uspořádána slavnost, při kterých byla školní budova ozdobena prapory v říšských a zemských barvách.²²⁹ Dne 10. května 1917 byla provedena sbírka na ochranu kojenců, při které žáci vybrali 94,10 korun. V tentýž den byla také pořádána školní slavnost sázení pamětných stromů, při které byly před školní budovou zasazeny čtyři pamětní lípy.²³⁰ Správce školy přednesl řeč, při které bylo vzpomenuáno na padlé obyvatele Ďáblic a také připomenuta památná událost nastoupení císaře Karla I. na trůn.

V druhé polovině 1. světové války již bylo velmi citelně znát vyčerpání z důvodů válečných nákladů a projevovalo se to především na nedostatku potravin, šatstva a jiných základních věcí pro lidskou spotřebu. Ačkoliv byly úředně stanoveny nejvyšší ceny potravin a některých nezbytně potřebných věcí kvůli zabránění lichvářství, zůstaly tyto ceny pouze na papíře a velice zřídka bylo možné v této ceně něco nakoupit. Zpravidla obdržel věci ten, kdo mohl nejvíc nabídnout a mimo úřední ceny se vytvořily ceny lichvářské. U některých produktů se ceny navyšovaly prakticky denně. V červenci 1918 se prodávalo zboží: 1 kg hovězího masa za 8 korun, (maximální cena), 1 kg vepřového masa za 40 korun, 1 kg másla za 50 korun, 1 kg cukru za 1,72 korun, 1 l mléka za 1,20 (někde za 2-3 korun.) 1 g pšenice a žita za 42 korun, (neoficiálně se prodával až za 400-600 i více korun).²³¹ Ve srovnání s těmito cenami stálo toto zboží na konci roku 1914: 1 kg hovězího masa 2,20 korun, 1 kg másla 2,50 korun, 1 kg cukru 0,82 korun, 1 l mléka 0,30 korun.²³² Během války bylo neobyčejně nákladné pořídit si jakoukoliv látku na oblečení. Koupit si šaty nebo obuv vyžadovalo také neobyčejně velkého nákladu, protože válečné potřeby byly přednější. V době předválečné konjunktury si muž

---

²²⁸ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 310.

²²⁹ Tamtéž, str. 311.

²³⁰ Tamtéž, str. 320.

²³¹ Tamtéž, str. 336.

²³² STANĚK J., Peníze v českých zemích, str. 152.

mohl koupit pánský oblek za 60 korun a boty za 12 korun²³³ V roce 1918 již byly ceny astronomické, neboť metr látky na šaty stál 200-300 korun i více a ušitý oblek v této době stál 1000-1200 korun.²³⁴ Chudší obyvatelé řešili tuto situaci tak, že si nechávali barvit příkrývky, prostěradla a jiné látky v domácnosti, aby si z nich mohli nechat udělat obleky.

Škola byla rovněž omezena všeobecným nedostatkem. Uhlí, které chybělo nejen v průmyslu nebo domácnostech, bylo nedostatkové také ve školách. V období od 15. dubna byl dokonce zákaz vytápění, takže chod školy byl tímto nařízením značně omezen. Kvůli nedostatku uhlí nemohly fungovat elektrárny, byla omezena doprava, zavírali se hostince i jiná společenská místa. Na zdejší škole bylo vyučováno od 2. ledna do 3. února 1918 střídavě ve třech třídách.²³⁵ Nedostatek kovů provázelo Rakousko Uhersko téměř po celou dobu války. V roce 1915 byla zastavena ražba zlatých a stříbrných mincí, nadále pokračovala ražba pouze v malých nákladech určených pro splácení zahraničních půjček.²³⁶ Chybějící mince korunových hodnot byly nahrazeny papírovými dvou- a jednokorunami. Do oběhu byly později dány nově bankovky nezvyklých hodnot 25 korun a 200 korun.²³⁷ Během války byl zaveden lístkový systém na potraviny, byla vydána celá řada nouzových platidel a díky tomuto systému také zůstávala nevyužita značná část peněz. Následkem nedostatku kovů bylo přikročeno k všeobecné revizi zvonů, cínových trubek, tlakostrojů, měděných hromosvodných drátů a cínových píšťal varhan.²³⁸ V Ďáblicích byl sňat z věže dne 19. října 1917 vojenskou správou 48 kg vážící zvon, který měl nápis: „Per Signum Crucis Libera nos Domine i. G.K. 1761.“²³⁹

Dne 20. října 1917 provedli žáci Ďáblické školy za asistence učitelek v obci sbírku prádla pro vojíny v poli a 2. prosince téhož roku vybrali 116,40 korun. ve prospěch České zemské komise pro péči o mládež v Praze.²⁴⁰ K pomoci vojákům vybrali žáci 4 kg knih, sebrali 8 kg ostružin a 2 kg koňských kaštanů.²⁴¹ Vliv válečných poměrů měl neblahý vliv na školní

---

²³³ STANĚK J. Peníze v českých zemích, str. 152.

²³⁴ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1844-1940, str. 336.

²³⁵ Tamtéž, str. 337

²³⁶ STANĚK J. Peníze v českých zemích, str. 155

²³⁷ Tamtéž, str. 155.

²³⁸ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 337.

²³⁹ Tamtéž, str. 337.

²⁴⁰ Tamtéž, str. 337.

²⁴¹ Tamtéž, str. 337-338.

docházku, mravné chování a prospěch žáků, nicméně existovaly také organizace, které se snažily být solidární a nápomocní chudým a trpícím dětem školou povinných. Jedna z takových se nazývala „České Srdce,“ do které majetnější obyvatelé mohli přispět penězi, dary, potravinami nebo poskytnout oběd nejpotřebnějším.²⁴² Organizovaly se také dobročinné akce jako bazary, prázdninové ozdravné pobyty, koncerty a zajišťovaly se pečovatelské služby. V obci Ďáblice bylo umístěno také několik dětí a ubytovány byly v místním křížovnickém velkostatku.²⁴³ V posledním roce války byl v celé zemi včetně Ďáblic výsledek sklizní obilnin neobyčejně nepříznivý. Podle pamětníků nebyla takto špatná úroda přes třicet let.²⁴⁴ V obci se dokonce konala stávka, kterou především organizovali zemědělci a která byla ukončena úmluvou, že při dle zákonem stanovené osmihodinové práci dostane muž 1 korunu, a žena 70 haléřů mzdy.²⁴⁵ Na konci 1. světové války bylo díky přílivu bankovek ze sousedních států Rakouska-Uherska byla hodnota stále více znehodnocována. Po vzniku republiky se odhadovalo, že v Čechách obíhalo až ¼ celkového oběživa bývalé monarchie.²⁴⁶ Z tohoto důvodu bylo nařízeno okolkování bankovek, dluhopisů, válečných půjček, pojistek a cenných papírů.²⁴⁷ Okolkování bankovek, tzv. státovek se zamezilo inflaci, která znehodnotila měny sousedních států.²⁴⁸ Za účelem nápravy měny byla vypsána půjčka na kovový poklad republiky, do kterého měly být darovány dary ve zlatě a stříbře. Zdejší škola odevzdala 474 stříbrných korun, 20 zlatých a 120 g stříbra a na Červený československý kříž přes 500 korun.²⁴⁹

3.9 Škola v období před a během druhé světové války

Okupace Československa a jeho přičlenění k německé říši znamenalo pro školství mnohé. Nové státoprávní postavení naší země mělo samozřejmě vliv i na chod škol. Zejména ke konci války, kdy pro Německo byla válka fakticky prohraná, byly podmínky k vyučování velmi obtížné. Školní kroniky byly často přizpůsobovány ze strachu před nacisty a informace pocházejí především z úst pamětníků. Již v období před zabráním pohraničních území a

---

²⁴² Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 338.

²⁴³ Tamtéž, str. 338.

²⁴⁴ Tamtéž, str. 349.

²⁴⁵ Tamtéž, str. 350.

²⁴⁶ STANĚK J., Mince v českých zemích, str. 160.

²⁴⁷ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 350.

²⁴⁸ STANĚK J., Mince v českých zemích, str. 160.

²⁴⁹ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích, 1888-1940, str. 337.

následnou okupací Československa byli žáci d'áblické školy připravováni na školní protileteckou obranu. Dne 16. září 1938 po vysvětlení projevu prezidenta republiky byla následujícího dne uspořádána mezi žáky a učitelským sborem sbírka na ochranu národa, při které bylo vybráno 1217,30 korun. Dne 20. září založena již zmíněná protiletecká obrana, při které učitelé s žáky zkoušeli rychlé vyprázdnění školy při leteckém útoku.²⁵⁰ Po vyhlášení mobilizace dne 23. září 1938 byla civilní protiletecká obrana v pohotovosti a celá obec měla nařízeno úplné zatemnění.²⁵¹ Po Mnichovské dohodě byla zrušena mobilizace a škola opět fungovala za normálního provozu.

Jelikož z obsazeného území proudil velký počet uprchlíků do vnitrozemí, konala se i v d'áblické škole dne 28.11. sbírka ve prospěch uprchlíků. Mezi žáky bylo vybráno 111 korun.²⁵² Také učitelský sbor přijmul nového učitele Jiřího Součka ze zabraného území. Na přelomu roku 1938/1939 bylo ministerstvem školství a národní osvěty ustanoveno, že ve třídách smí být na zdech střední národní znak a obrazy již nežijících osobností (Rieger, Komenský, Palacký a jiní) a na čelném místě musí viset kříž s ukřižovaným Kristem.²⁵³ O situaci během obsazení 15.3. 1939 se v kronice nepíše, nicméně podle poznámek učitele Josefa Čermáka se situace vyvíjela takto: „*Vojsko obsadilo Prahu. Rozlezlo se po všech obcích. Bylo i u nás. Celý měsíc bydlelo ve škole. Řídící učitel z toho velkou radost neměl.*“²⁵⁴ Ve školním roce byly nejprve prohlédnuty a posléze zcenzurovány učebnice, zejména v předmětech dějepisu, zeměpisu a tento učební materiál byl zapečetěn a uložen.²⁵⁵ V červenci roku 1939 zakoupilo rodičovské sdružení pro d'áblickou školu rádio a instalaci provedla firma Technowat Praha. Celý přístroj s mikrofonom a gramofonovou přenoskou byl umístěn ve sborovně, ve 12 učebnách byly zavěšeny amplióny a vedení bylo instalováno i do kuchyně a pracovny.²⁵⁶ Rozhlasové zařízení bylo předáno správě školy 10.12. 1939. Jako poděkování předvedli učitelé i žáci rozhlasové představení. Rodiče žáků se shromáždili v učebnách, kde si poslechli celý pořad, vysílaný ze sborovny. Po oficiálních proslovech předsedy rodičovského sdružení Františka Stejskala, předsedy místní školní rady Antonína

---

²⁵⁰ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 484.

²⁵¹ Obecní kronika, nestránkováno.

²⁵² Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 485.

²⁵³ Tamtéž, str. 487.

²⁵⁴ WIMMER M., Ďáblice, str. 57.

²⁵⁵ Tamtéž, str. 80.

²⁵⁶ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 493.

Hakla a řídícího učitele Otakara Widemanna následovaly relace jednotlivých tříd.²⁵⁷ Školní rok 1939-1940 byl hned zkraje přerušen, protože se ve škole objevilo nebezpečí nákazy dětskou obrnou, která se mezi dětmi rozšířila a dalších měsících se vyskytla mezi žáky dvacet případů onemocnění záškrtu a čtyři spály.²⁵⁸

Pro oslavy státních svátků byly zakoupeny nové vlajky a sice vlajka německé Říše, Protektorátu Čechy a Morava a také byly zakoupeny okresním školním výborem státní znaky.²⁵⁹ Výnosem zemské školní rady byla zřízena při obecné škole mateřská škola, ve které se jako první o děti začala starat Božena Spanilá.²⁶⁰ Počátkem školního roku 1940-1941 byla v Ďáblicích zřízena dvoutřídní pomocná škola, jelikož vysoký počet žáků byl zanedbaný vlivem sociálních poměrů. Řídícím učitelem na této škole byl ustanoven Karel Mareš. Pomocná škola byla umístěna v budově na školním dvoře, kde byla původně prádelna a koksárna. Stavba proběhla na náklad obce za 21 000 korun.²⁶¹ Kvůli nedostatku učitelů byl počet tříd snížen z 16 na 10 a z těchto bylo 6 definitivních tříd a 4 pobočné. Počet žáků byl na třídu navýšen.²⁶² Ve školním roce 1941-1942 byly v Ďáblické škole z důvodu nedostatku uhlí prodlouženy zimní prázdniny až do 4. března a školní rok byl ukončen až 9. července 1942. Děti chodily do školy pouze dvakrát týdně, aby jim jejich třídní učitelé rozdali úkoly.²⁶³ V říjnu 1942 byla škola na měsíc uzavřena z důvodu rozšíření nemoci záškrtu a spály.²⁶⁴ Všichni učitelé této školy včetně školníka v tomto roce také navštěvovali povinný kurz německého jazyka. V září se konaly zkoušky, kterou všichni úspěšně složili.²⁶⁵ Z nařízení okresního úřadu byla opět na škole zřízena protiletcecká obrana. Organizací byl pověřen Vojtěch Horák.²⁶⁶ Během válečných let projevovali majetnější občané Ďáblic stále více solidaritu s méně bohatšími obyvateli, zejména pomáhali dětem. V Ďáblické škole byla od prosince 1942 podávána polévka asi 80 dětem z nejchudších rodin na náklady Josefa Choda,

---

²⁵⁷ Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích 1888-1940, str. 497.

²⁵⁸ Tamtéž, str. 498.

²⁵⁹ Tamtéž, str. 500.

²⁶⁰ Tamtéž, str. 497.

²⁶¹ Kronika školní 1940-1952, str. 5.

²⁶² WIMMER M., Ďáblice, str. 80.

²⁶³ Kronika školní 1940-1952, str. 12.

²⁶⁴ Tamtéž, str. 18.

²⁶⁵ Tamtéž, str. 19.

²⁶⁶ Tamtéž, str. 19.

kteřý škole pravidelně věnoval sponzorské dary.²⁶⁷ Proběhla také tzv. ošacovací akce, kdy rodiče lépe situovaných dětí věnovali 34 různého šatstva a 18 párů bot. Na jaře roku 1943 byla osevní plocha školní zahrady o dva ary na úkor zrušení záhonů s květinami, aby tento prostor byl využit k zasetí plodin k výživě sociálně slabých dětí. Na podzim roku 1943 provedl učitelský sbor spolu s dětmi sbírku šatstva a obuvi ve prospěch českého dělnictva.²⁶⁸

O prázdninách byla celá školní budova řádně vyčištěna, vydesinfikována a vymalovány byly chodby a učebny. Desinfekce byla provedena z důvodu častých výskytů různých chorob. Ve školním roce 1943-1944 byla zřízena nová 7. třída. Žáci byli rozřazeni do sedmi postupných tříd a 4 poboček, které byly při prvních čtyřech třídách a žáci byli rozděleni podle schopností.²⁶⁹ Ke konci listopadu byla zavedena v budově školní strážní služba protiletectvé obrany. Z tohoto důvodu byl zeměpisný kabinet přeměněn v místnost, kde zůstávali dva členové sboru a pomůcky z tohoto kabinetu byly přesunuty do přírodovědného.²⁷⁰ Dne 19.12. 1943 byla na škole uspořádána vánoční nadílka. Celkem 100 dětí dostalo vánočky, 80 dětí obuv a potřebné knihy. Náklad na tyto předměty činil 8000 korun, který byl uhrazen z prostředků okresní péče o mládež a místní sociální pomoci, jejichž zástupci byli přítomni spolu s rodičovským sdružením.²⁷¹ Ve dnech 6. a 8. ledna 1944 byl okresním školním úřadem nařizen kurz protiletectvé obrany, kterého se účastnily učitelské sbory z Ďáblic, Chaber, Líbeznic, Bořanovic a Veltěže. V poslední den kurzu byla uspořádána exkurze do holešovického přístavu, kde byly všem zúčastněným předvedeny praktické ukázky ochrany před leteckým útokem.²⁷² Usnesením rodičovského sdružení bylo rozhodnuto o stavbě zvláštní kuchyně pro vyvařování polévek přespolními a místními sociálně slabými žáky. K ní patřilo také sociální zařízení, které se staralo o nejmenší děti.

V prosinci 1944 byla uspořádána sdružením rodičů a sdružením Sociální pomoci vánoční besídka, která byla tohoto roku konána za přítomnosti vládního komisaře. Po rozhlasových projevech řídícího učitele, předsedy rodičovského sdružení a člena Sociální pomoci byla vysílána rozhlasová besídka řízená třídními učiteli. Po besídce se rozdávaly dárky a vzhledem k válečné době byly děti bohatě obdarovány cukrovím a čajem. Slavnost vyvrcholila

---

²⁶⁷ Kronika školní 1940-1952, str. 21.

²⁶⁸ Tamtéž, str. 23.

²⁶⁹ WIMMER M., Ďáblice, str. 80.

²⁷⁰ Kronika školní 1940-1952, str. 30.

²⁷¹ Tamtéž, str. 31.

²⁷² Tamtéž, str. 32.

děkovným projevem všech institucí a poučením dětí o mravních hodnotách.²⁷³ Konec vánočních prázdnin měl původně být 11.1. 1945, ale výnosem ministerstva školství byly nejdříve prodlouženy do 23.1. a poté na dobu neurčitou. Žáci chodili do školy pouze v úterý, kde jim třídní učitelé rozdali úkoly. Příčina prodloužení prázdnin byla kvůli nedostatku uhlí, které bylo v mnoha školách zabaveno, z důvodu zajištění stravy pro obyvatelstvo (výroba pekařských výrobků apod.)²⁷⁴ Poslední sbírkou, kterou žáci provedli, byla sbírka šatstva v rámci celonárodní akce „Národ svým dělníkům.“²⁷⁵

Ve dnech 21. a 24. února byla škola obsazena třiceti německými vojáky a 7. března se do dvou tříd nastěhovali příslušníci dominia Berkholz z okresu Sídnice.²⁷⁶ Druhý den byli však všichni rozděleni do místních rodin, především k lidem, kteří pracovali v zemědělství a ve školní budově zůstalo 40 zemědělských dělníků polské, ruské a ukrajinské národnosti. Na doporučení vládního komisaře půjčil řídící učitel všem skupinám dvoje kamna a nádobí ze školního inventáře.²⁷⁷ Od března roku 1945 přestal správce školy psát do kroniky loajálnost k nacistickému Německu a nezměnil toto jednání ani pod pohrůžkou nejpřísnějšího trestu německým inspektorem Schusterem. V kronice měšťanské školy je uvedeno: „*Záznamy ve školní kronice obecné školy, pokud jde o loajální záznamy byla pouze na papíře a nebyly nikdy realizovány. Naopak, každý měsíc byl materiál pro kroniku teprve hledán ve starých novinách, takže po celou dobu řídící učitel a ostatní nesli po celou okupaci společné riziko těch nejpřísnějších trestů.*“ Dne 3. května již byly veškeré obrazy, německé nápisy a vše co připomínalo nacismus odstraněny a o den později dokonce vyvěšena československá státní vlajka. Během národního povstání se účastnilo mnoho občanů z Ďáblic, kteří přivezli zbylé zbraně, ruční granáty a pancéřové pěsti z líbeznické cihelny, která dříve sloužila německé posádce jako skladiště munice.²⁷⁸ Osvobozovacích bojů se účastnili z učitelského sboru řídící učitel Otakar Widemann, Bohuslav Vytiska, Vojtěch Horák a učitelka mateřské školy Marie Mikulčáková – Slámová se svým choťem československým duchovním Josefem Mikulčákem. Ostatní učitelé se účastnili osvobozeneckých prací každý ve svém bydlišti.²⁷⁹ Z d'áblické

---

²⁷³ Kronika školní 1940-1952, str. 43.

²⁷⁴ Tamtéž, str. 44.

²⁷⁵ Tamtéž, str. 48.

²⁷⁶ WIMMER M., Ďáblice, str. 80.

²⁷⁷ Kronika školní 1940-1952, str. 50.

²⁷⁸ Obecní kronika, nestránkováno.

²⁷⁹ Kronika měšťanské školy 1945-1952, nestránkováno.

školy byl zřízen lazaret, neboť během d'áblických bojů 8 lidí padlo a mnoho jich bylo zraněno, ale také zde bylo internováno 70 německých zajatců a 8 raněných českých občanů. Německým civilistům byly odebrány boty, aby nemohli utéct a stráže je předali českým bojovníkům.²⁸⁰ V noci z 8. na 9. května 1945 přijela německá vojska v koloně 18 tanků a 22 těžkých vozidel ke škole.²⁸¹ Podle Miroslava Wimmera byli důležitými osobami Josef Kratochvíl a František Španinger. Josef Kratochvíl v době, kdy zastavila kolona německých vozů před školou, okamžitě vzal kus drátu a způsobil zkrat, aby v celé škole bylo úplné zatemnění. Německý důstojník vkročil dovnitř, ale vzhledem k okolnostem se domníval, že ve škole nikdo není a odešel pryč.²⁸² Vrchní strážmistr Španinger na četnické stanici udal opačný směr příchodu americké armády, poradil důstojníkovi severní stranu odkud přijížděla Rudá armáda a tím ušetřil okolní obce průchodu této kolony.²⁸³ Následujícího dne již přijíždí od Dolních Chaběr první ruský tank a d'áblická škola již byla v bezpečí.²⁸⁴

4. Závěr

Škola je nedílnou součástí lidského života v moderních dějinách. Tato instituce má za úkol člověka již od raného dětství vychovávat a učit ho všem společenským pravidlům. Cílem této práce bylo popsat dějinné události d'áblické školy v 19. století a první poloviny 20. století. Cílem bylo také provést srovnání chodu školy během vlády habsburské monarchie, vlády během období po první světové válce, během válečných let a také během vlády Komunistické strany Československa. V první části práce jsem se zaměřil na vývoj obecného školství během vlády habsburské monarchie a v období samostatného Československa a na rozdíly mezi systémy, které byly používány. V druhé části práce jsem se zaměřil především na období během světových válek, jelikož žáci a učitelé se museli zapojovat do hospodářských činností, přispívat na ošacení nebo výživu, přizpůsobovat se finanční situaci, která výrazně ovlivňovala podmínky ke vzdělání a také samotné školství. Velká pozornost je také soustředěována na učitelský sbor, který dříve celou školu spravoval a také se podílel na různých akcích, které určitým způsobem ovlivňovaly také chod obce. V této práci je také nastíněn vývoj počtu žáků a rozšiřování školních budov.

---

²⁸⁰ Kronika školní 1940-1952, str. 43

²⁸¹ Tamtéž, str. 43

²⁸² WIMMER M., Ďáblice, str. 68.

²⁸³ Obecní kronika, nestránkováno.

²⁸⁴ WIMMER M., Ďáblice, str. 66.

Během tvorby práce bylo zjištěno, že celospolečenské události jako třeba smrt panovníka nebo prvního československého prezidenta T.G. Masaryka, zasahovaly do chodu školy a vyučování neprobíhalo nebo bylo přizpůsobeno vzniklé situaci. 1. světová válka také ovlivnila chod školy, jelikož žáci někdy místo výuky sbírali cenné kovy a také někteří učitelé byli odvedeni do války. Během druhé světové války byli někteří učitelé totálně nasazeni v továrnách, jak v Protektorátu Čechy a Morava, tak v Německé říši. Bylo zjištěno, že počet žáků se úměrně zvyšoval s počtem obyvatel Dáblic. Dáblická škola formovala děti během každého období ať to byla monarchie, republika nebo válečné časy.

5. Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam použité literatury

VÁŇOVÁ, Růžena. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 167 s.

VÁŇOVÁ, Růžena, RÝDL Karel a VALENTA Josef. *Výchova a vzdělávání v českých dějinách*. IV. Díl – 1. svazek, Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem (obecné školství – 1848 - 1939) (Střední učitelské vzdělávání). 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992. 331 s. ISBN 978-80-254-9393-2.

KOVÁŘÍČEK, Václav. *Vývoj v dějinách školství I*. 1. vyd. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého v Olomouci, 1987. 238 s.

KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*. První díl. Praha. Sfinx Bohumil Janda, 1929.

SOMR, Miroslav a kolektiv. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

WIMMER, Miroslav a kolektiv. *Ďáblice*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 2000. ISBN 80-86453-00-6.

STANĚK, Jaroslav. *Peníze v českých zemích*. Praha: Vydavatelství P.A.S, 1995. ISBN 80-901893-1-8.

VAŠÁTKO, Josef. *Duetta na housle. České národní písně v snadném slohu pro dvoje housle*. Praha: Nakladatelství Solc a Šimáček, 1942.

ŠVEJNOHA, Josef. *Alice Masaryková*. Praha: Červený kříž, 2003. 107 s. ISBN 80-239-2033-2.

KNEIDL, František. *Paměti škol okresu karlínského*. Praha: Okresní školní rada v Karlíně, 1898.

Seznam použitých pramenů

Státní oblastní archiv se sídlem v Dobřichovicích, neinventarizováno, Okresní školní výbor Karlín 1878-1927.

Základní škola Ďáblice, Pamětní kniha obecné školy v Ďáblicích, 1888-1940.

Základní škola Ďáblice, Kronika školní obce Ďáblice, 1940-1952.

Základní škola Ďáblice, Kronika měšťanské školy obce Ďáblice, 1945-1952.

Základní škola Ďáblice, Školní kronika obce Ďáblice, 1952-1989.

Obecní úřad, Obecní kronika

Soukromý archiv Karla Mošničky, Stalin bude žít navěky v srdcích lidstva. Rudé Právo. KSČ, 1953/69.

Seznam elektronických zdrojů

MČ PRAHA ĎÁBLICE, *Ďáblický zpravodaj*, [online] 2018 [cit. 1.1.2018] dostupné z dablice.cz: http://dablice.cz/sites/default/files/zpravodaj/zprav1_18.pdf

Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online databáze]. Počet domů podle výsledku sčítání od roku 1869 v městských částech Prahy a jejich částech, dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=%C4%8E%C3%A1blice&bkvt=xI7DoWJsaWNl&katalog=all&pvo=SCHIST08domy1>

Zákon č. 121/2000 Sb., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských (zákon o obecných školách). In: *Sbírka zákonů*. 21. srpna 1922. dostupné z:

<http://ftp.aspi.cz/opispdf/1922/080-1922.pdf>

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 21. dubna 1948. dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17263&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

6. Seznam příloh

Příloha 1 – Strukturovaný rozhovor s učitelem Jiljím Kubcem

Martin Mošnička: Z jakých důvodů jste se rozhodl stát se učitelem?

Jiljí Kubec: Můj prvotní plán rozhodně nebyl stát se kantorem. Již od mládí jsem hrál v Ďáblicích ochotnické divadlo a po absolvování základní školy v Ďáblicích jsem se toužil

stát stejně jako otec hercem. Zúčastnil jsem se všech čtyřech talentových zkoušek, při kterých jsem z celkového počtu 350 uchazečů obstál, ale z jistých důvodů jsem nebyl přijat. Rozhodl jsem se proto pro povolání kantora, což se dá v jistém smyslu označit také za divadlo.

Přihlásil jsem se na vysokou školu v Ústí nad Labem a po dvou letech jsem jí dokončil s aprobací český jazyk – tělesná výchova pro druhý stupeň základní školy. Krátce poté jsem musel nastoupit na vojnu. Po návratu domů jsem se setkal s tehdejším ředitelem základní školy v Ďáblicích Zdeňkem Cornem, který hledal učitele českého jazyka. Vyučovat na Ďáblické škole jsem začal 1.9. 1960 a skončil jsem v roce 1971 před nástupem do Československého rozhlasu. Bylo to moje nejtěsnější období v mém životě a velmi rád na něj vzpomínám.

Martin Mošnička: Jaké hlavní změny ve výuce se během vašeho působení na Ďáblické škole udály?

Jiljí Kubec: Uvedu tři hlavní změny, které se za těch 10 let mého působení staly. Zaprvé se škola národní vyměnila s budovou školy střední. Ta byla původně v dřevěné budově takzvané „dřevěnce“, která patřila k budově zděné. Tato změna má souvislost i s tou druhou. Začaly vznikat speciální třídy na dané předměty. Dřív to bylo tak, že každý z učitelů musel jít do kabinetu a přesouvat materiály a pomůcky do třídy, kde probíhala výuka. Nyní vznikaly učebny na dané předměty. Vedle nich byl vždy vystavěn vlastní malý kabinet, kde byly uschovány potřebné školní pomůcky a kam si pro ně kantor i během výuky mohl kdykoliv zajít. V dřevěné budově bylo málo místo a pravděpodobně proto se přesunula do budovy zděné. Třetí změna se týkala žáků, kteří byli rozdělováni do tzv. praktických a studijních tříd. Znamenalo to selekci, žáků podle výkonů ve škole a podle pozdějšího možného uplatnění. Například žáci, kteří se připravovali na přechod do gymnázií, byli odděleni od těch, kteří se chtěli věnovat řemeslům nebo jiným vesměs manuálním pracím. V konečné fázi tyto děti v uvozovkách „nebrzdily“ ostatní, kteří se potřebovali věnovat náročnější látce.

Martin Mošnička: Říkal jste, že jste již od dětství hrál ochotnické divadlo. Hráli jste také s žáky i třeba v mimoškolních aktivitách nějaké hry?

Jiljí Kubec: Ve škole jsme měli vynikající sbor učitelů, s kterými jsem dobře vycházel a organizoval jsem s nimi různé kulturní i tělovýchovné akce. S kolegy Miroslavem Sejkem a Milanem Černým jsme vytvořili trojici již před mým nástupem na školu, která se snažila ve svém volném čase pro děti ale také pro dospělé zařídit nějaké kulturní nebo divadelní představení. Vedli jsme dramatický kroužek, s kterým jsme nazkoušeli několik her. Říkali

jsme si „SEJČEK“ jako zkratka našich jmen, Sejk, Černý, Kubec. První hra, kterou jsme nazkoušeli, byla Jiráskova Lucerna. Miroslav Sejk hrál mlynáře, já jsem hrál vrchního, Milan Černý hrál sekerníka Brahu a všechny ostatní role hrály děti z ďáblické školy. My jako divadelníci jsme se je snažili naučit, poradit jim a jezdili jsme s tímto souborem po okolních školách v blízkých vesnicích. Tehdy také vyšla kniha od nakladatelství Albatros kniha Láska nebeská a měla sloužit jako seznámení s milostnou poezií a celkově k veršům žákům osmých a devátých tříd. Tuto knihu jsme si prostudovali a vytvořili jsme pásmo, ve kterém jsme s Miroslavem Sejkem a dětmi recitovali a k tomu nás doprovázel na klavír Milan Černý. Nazvali jsme ho „Ženu ani květinou,“ protože jsme se především snažili vytvořit program nejen pro rodiče a hosty, ale také pro ženy učitelského sboru na ďáblické škole. S touto hrou jsme objížděli všechny vesnice v okolí Ďáblic, a dokonce se o tomto projektu dozvěděla i televize. Česká televize přijela do Ďáblic, aby natočila naše představení a později ho zařadila do vysílání v pořadu Občanská výchova pro osmé a deváté třídy. Žáci měli velkou radost a myslím, že se to celé moc povedlo.

Martin Mošnička: Ve kterých prostorách školy nebo jiných jste s žáky hráli?

Jiljí Kubec: Hrál se především v sokolovně, kde bylo velké jeviště a kde jsme mohli zkoušet v našem dramatickém kroužku. Dalším místem bylo školní jeviště, ale to bylo mnohem menší. Třetím místem byla Hospoda u Srchů. Dělali jsme zde soutěže v recitaci a pokud děti vyhrály, postoupily do krajského kola a někdy se stalo, že postoupily i do celostátního kola.

Martin Mošnička: Tvořil jste i nějaký program v oblasti tělesné výchovy?

Jiljí Kubec: Co se týče větších sportovních akcí, kterou jsme se odvážili uspořádat na Den dětí byl „Ďáblický závod míru“. Byl to cyklistický závod, který měl start na Ďáblickém fotbalovém hřišti, pokračoval po hlavní ulici přes Březiněves, dále do Líbeznic a přes Bořanovice stejnou cestou zpátky na hřiště. Měli jsme s tehdejší Veřejnou bezpečností na dvě hodiny domluvenou uzavírku silnic, jelikož tenkrát nebyl tak silný provoz. Závodníci byli rozdělení podle věku a školní třídy, do které chodili, aby byli soupeři vyrovnání. Vše proběhlo v pořádku a všem žákům se to myslím líbilo.

Martin Mošnička: Poslední otázka, proč jste z Ďáblické školy odešel?

Jiljí Kubec: Doslechl jsem se o konkurzu do rozhlasu, který se tehdy konal, a protože jsem cítil, že bych tuto práci dělal dobře, přihlásil jsem. Cesta k přechodu do rozhlasu nebyla

jednoduchá. Byl jsem zástupce ředitele a byla to pouze shoda náhod, že mě tenkrát pustili a mohl jsem odejít. V československém rozhlasu jsem potom pracoval téměř 25 let.